

שבת זכור

קז

נְשַׁמַּת יְדוּעֵי חַלִּיִּים אֲנָשִׁי מְכַאֲבוֹת מִיָּמֵי קַדְמוֹנִי תִּתְּנֶנָּה
יוֹם הַזִּכְרוֹת לְבֶן עֲמֶלֶק רֹאשׁ אוֹיְבֵי וּמוֹנֵי
יִזְכֵּר עוֹזֵן אֲבוֹתָיו אֵל יי

נְשַׁמַּת הַמַּחֲכִים רַחֲמֵי אֵל יוֹם צָר לְאַבְדָּם פּוֹר הַפִּיל תִּתְּנֶנָּה
הָעֵת קְרֵאתָ זֹאת לֹא זֹאת רַחֲמֵי עוֹלָם לְהַכְפִּיל 5
הַשְׁפִּילָה הַגְבֵּה וְהַגְבֵּה הַשְׁפִּיל

נְשַׁמַּת וְלֹד גֶּרֶשׁ מִבֵּית אָבִיו וּמִחֹדֶר הוֹרָתוֹ תִּתְּנֶנָּה
וְאֵף גַּם זֹאת בְּהִיוֹתָךְ עַז אֵילוּתוֹ
וְיָרֵם מֵאֲגַג מַלְכוֹ וְתִנְשֵׂא מַלְכוּתוֹ

נשמת. כל שורה שלישית במחרוזת — קטע פסוק. כל שורה ראשונה מכוונת כלפי ישראל.
סימן: יהודה (4 פעמים).

1 תיחדך — תכריז שאתה יחיד. 2 לבן עמלק — המן. ומוני — ולוחצי. 4 יום צר —
ביום שהמן. 5 העת — בעת. 7 מבית אביו ומחרר הורתו — מארץ מולדתו. תוערך —
תעיר שאתה חי לעולם ועד. 8—9 ולא כל שכן בעת גדולתו, יוערך. 8 אילותו — כחו.

1 ידועי חללים אנשי מכאובות — על פי ישעיה נג ג: איש מכאובות וידוע חלי. מימי
קדמוני — על פי מיכה ז כ: מימי קדם; יתוקאל לח יז: אשר דברתי בימים קדמונים.
תיחדך — מלשון המיחדים שמו ערב ובקר... שמע אומרים שמע ישראל יי אלהינו יי אחד,
קדושת כתר. 1—13 תיחדך... תהדרך... תוערך... תדגלך... תהודך — וכן נשמת ידידי עליון
1—13; נשמת ידידים פלטת 1—13; נשמת ידידים יקרים 1—13. 2 הזכרת לבן עמלק —
על פי דברים כה יז: זכור את עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים. לבן עמלק —
על פי אסתר ג א: המן בן המדתא האגגי; שמואל א טו ח: אגג מלך עמלק. ראש אויבי
ומוני — השוה יצרי ראשית 1: יצרי ראשית צרי. ומוני — מלשון והאכלתי את מוניך
את ברשם, ישעיה מט כו. 3 תהלים קט יד. 4 המחכים — מלשון המחכים למות ואיננו,
איוב ג כא. צר — מלשון איש צר ואויב המן הרע הזה, אסתר ז ו. צר לאבדם פור הפיל —
על פי אסתר ט כד: כי המן בן המדתא האגגי צורר כל היהודים חשב על היהודים לאבדם
והפיל פור הוא הגורל להמם ולאבדם. תהדרך — מלשון להדר לברך לעלה ולקלס, פסחים
י ה. 5 העת — השוה גבירול, אליכם יודעי 12: והעת צרחו עליו; גבירול, הלא אצדק
16: והעת יפערו פיהם; גבירול, הלא אצדק 18: והעת ידרכם איש; מלון לשירת גבירול
432 א. זאת לא זאת — יתוקאל כא לא. רחמי עולם להכפיל — על פי ישעיה נד ז:
וברחמים גדולים אקבצך. להכפיל — מלשון אף על פי שכפל עשרונותיו לא יכפיל נסכיו,
במדבר קז (109); והשוה לראש השם 2: וכף תכפיל ומחצית כף תחלק. 6 יתוקאל כא לא.
7 ולד — מלשון ותהי שרי עקרה אין לה ולד, בראשית יא ל. גרש — מלשון כי גרשו
ממצרים, שמות יב לט. גרש מבית אביו ומחרר הורתו — על פי שופטים יא ז: ותגרשוני
מבית אבי; שיר השירים ג ד: אל בית אמי ואל חדר הורתי. תוערך — מלשון יי ימלך
לעולם ועד, שמות טו יח. 8 ואף גם זאת בהיותך — ויקרא כו מד (בהיותם). אילותי —

10 נִשְׁמַת דְּחַיִּים מִפְּנֵי כְּפִירִים כְּמַעַט נָטְיוֹ רַגְלֵיהֶם
דָּבָר עַל לֶכֶם כִּי לֹא מַחְשְׁבוֹתַי מַחְשְׁבוֹתֵיהֶם
דְּבַר מִי יָקוּם מִמֶּנִּי וּמֵהֶם

נִשְׁמַת הַדּוֹפִים רְדוּפִים אֶהֱל מִחֲמִדֵּיהֶם שָׂדֶד תְּהוֹדָה
הַיֹּדֶה בַּת לַעֲתִידִים לִקְרֹא עֲלֵיהֶם הַיָּד
הַמָּה כָּרְעוּ וְנִפְלוּ וְאִנְחֲנוּ קִמְנוּ וְנִתְעוֹדָה. 15

קת

וְיָקָרוּ חֲסִדָּיָהּ, מִחֲסִי וְצֹל סִתְרִי,
הִקְיָה בְּיוֹם חִילִי שְׁמָךְ גְּדוּד חִילִי
וּכְלִי קָרֵב יוֹם צָר, נֶשֶׁק בְּמִלְחָמָה

וּבִטּוֹב תְּהַלֵּתִי אוֹרְךָ, וּמִשְׁרִירִי
וּבְיוֹם אֶפְלָתִי אוֹר וְזָכְךָ גָּרִי
וּבַעֲת נְטוֹת רַגְלִי - סֹלְעִי וְהֵרִי

11 לבם — של בני ישראל, מחשבותיהם — של האויבים. 13 תהודך — תורך, תהלך.
14 הרוורך גת לעתידים לקרא עליהם היורד — אתה האל שתרמס את האויבים המתכוננים לשמח באבדן ישראל.
קח רשות. משקל: המהיר, מתפעלים מתפעלים נפעל. סימן: יהודה.
2 חילי — פחזי. 3 צר — צרה. נטות — מער. 4 אף — כעס. מרי — הממרים את

מלשון אילותי לעזרתי חושה, תהלים כב כ. 9 במדבר כד ז. 10 דחויים — וכן אסיר משחר 31; מלשון כקיר נטוי גדר הדחוויה, תהלים סב ד; ועל פי ישעיה יא יב: נדחי ישראל. דחויים מפני כפירים — על פי עמוס ה יט: כאשר ינוס איש מפני הארי. כמעט נטיו רגליהם — תהלים עג ב (רגלי). תדגלך — השוה אדר היקר 5: דגל שושנת העמקים. 11 דבר על לבם — על פי בראשית יב כא: וינחם אותם וידבר על לבם. כי לא מחשבותי מחשבותיהם — ישעיה נה ח (כס). 12 ירמיה מר כח. 13 הדופים — מלשון נסחף אביירך על עמד כי יי הדפו, ירמיה מו ט; והשוה גבירול, שובי שובי 14: הדופה תרופה; גבירול, עליצתי בדאגתי הדופה 1; גבירול, אמרי לו 6: בחשך וחלקלקות הדופים. רדופים — השוה יפי קול 27: זכרתיהו ומורשי לבבי כיונים מפני הנץ רדופות; גבירול, זממי הה 8: רדוף יגון. אהל מחמדיהם שרר — על פי ירמיה י כ: אהלי שדר. מחמדיהם — מלשון נתנו מחמדיהם באכל, איכה א יא. תהודך — מלשון ומשרי אהודנ, תהלים כח ז. 14 הדורך גת — על פי ישעיה סג ב: ובגדיך כדורך בגת; איכה א טו: סלה כל אבירי אדני בקרבי קרא עלי מועד לשבר בחורי גת דרך אדני לבתולת בת יהודה. לעתידים — מלשון להיות עתידים ליום הזה, אסתר ג יד. לקרא עליהם הידר — על פי ירמיה נא יד: וענו עליך הידר. 15 תהלים כ ט.

קח 1 יקרו חסדיך — על פי תהלים לו ח: מה יקר חסדך אלהים. מחסו וצל סתרי — על פי תהלים צא א—ב: יושב בסתר עליון בצל שדי יתלונן אמר לוי מחסו. אורך ומשיירי — על פי תהלים כח ז: ומשיירי אהורנו. 2 על פי תהלים עז ג: ביום צרתי אדני דרשתי. חילי — מלשון חיל אחז יושבי פלשת, שמות טו יד. שמך גדוד חילי — על פי תהלים כח: אלה ברכב ואלה בסוסים ואנחנו בשם יי אלהינו נזכיר; חבקוק ג יט: יי אדני חילי. שמך זכר — על פי ישעיה כו ח: לשמך ולזכרך תאות נפש. 26 על פי ישעיה נח י: זרע זכר — על פי ישעיה כו ח: לשמך ולזכרך תאות נפש.

דַּחַה דְּחִיתָנִי לְנַפֵּל בְּשֹׁטֵף אֶף הִצֵּר עֲמֶלְק, הוּא הָרָאשׁ לְבֵית מֶרִי
5 הַדּוֹת, עָלֵי טוֹבוֹת תָּמִיד גְּמֻלָּתָנִי, אָגִיד, וְאִם שָׁגְבוּ מִבּוֹא בְּמַחֲקָרִי.

קט

אָגִנִּי הַנּוֹתֵן רוֹזְנִים מִשְׁחָק
בְּחֻשְׁבוֹ מִחֻשְׁבוֹת אֲנִן עַל בֵּית יִשְׁחָק
יוֹשֵׁב בְּשָׁמַיִם יִשְׁחָק

גִּזֹּר אֶמֶר אֲשֶׁר דָּבָרוֹ לֹא יָשׁוּב רִיקָם
5 דְּרָכָם פֶּקֶד וַיִּשָּׁב גְּמוּלָם אֶל חִיקָם
יִשְׁמַח צִדִּיק בִּי חָזָה נָקָם

פי האל. 5 ואם — ואף כי. במחקרי — בחקירת. קט יוצר. סימן: א—ו, יהודה הלוי, ז—ח, חזק. בכל מחרוזת שלש שורות חוזרות, שהשלישית בהן היא קטע פסוק. אחרי כל שלש מהרחות (זולת שלש האחרונות) באה מחרוזת שאיננה ממשיכה את הסימן אלף בית חזק. 1 אגני — המן בן המדתא האגני. 3 יושב בשמים — האל. 4 אשר — האל אשר. דרכם —

בחשך אורך ואפלתך כצהרים; ישעיה ס יט—כ: לא יהיה לך עוד השמש לאור יומם ולנהגה הירח לא יאיר לך והיה לך יי לאור עולם; שמואל ב כב כט: כי אתה נרי יי ויי יגיה חשכי. 3 וכלי קרב — על פי קהלת ט יח: טובה חכמה מכלי קרב. יום צר — וכן בן תהלים, יום צר 1; על פי צפניה א טו: יום צרה ומצוקה; תהלים קיט קמג: צר מצוק. נשק — תהלים קמ ח. ובעת נטות רגלי — על פי תהלים עג ב: ואני כמעט נטיו רגלי. סלעי — מלשון יי סלעי ומצודת, תהלים יח ג. והר הרי — על פי מיכה ז יב: והר ההר. 4 דחה דחיתני לנפל — תהלים קיח יג. בשטף אף — על פי משלי כז ד: אכזריות חמה ושטף אף. הצר עמלק — על פי דברים כה יז: זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים. הראש לבית מרי — על פי דברי הימים ב לא י: הראש לבית צדוק; במדבר כד כ: ראשית גויים עמלק, אונקלוס: ריש קרביא דישראל הוה עמלקאה (ראש מלחמות ישראל היה עמלק); יחזקאל ב ח: אל תהיה מרי כבית המרי; והשוה נשמת ידועי 2: יום הזכרת לבן עמלק ראש אויבי ומוני. 5 על פי תפלת נשמת: אין אנחנו מספיקים להודות לך יי אלהינו ואלהי אבותינו ולברך את שמך על אחת מאלף אלפי אלפים ורבי רבבות פעמים הטובות שעשית עם אבותינו ועמנו. הודות עלי טובות תמיד גמלתנו אגיד — על פי דברי הימים ב ז ג: והודות ליי כי טוב; שמואל א כד יח: כי אתה גמלתנו הטובה; תהלים נא יז: ופי יגיד תהלתך. ואם — המובן "ואף כי" בהשפעת הערבית "ואן". שגבו מ— על פי דברים ב לו: לא היתה קריה אשר שגבה ממנו. במחקרי — מלשון מחקרי ארץ, תהלים צה ד; והשוה בן משלי רצ: גדר (דקר) לבך בחץ מחקר.

קט 1 אגני — מלשון המן בן המדתא האגני, אסתר ג א. הנותן רחנים משחק — על פי ישעיה מ כג: הנותן רחנים לאין; חבקוק א י: ורחונים משחק לו. 2 על פי ירמיה יא יט: כי עלי חשבו מחשבות; ישעיה נט ז: מחשבותיהם מחשבות און; עמוס ז טז: על בית ישחק. 3 תהלים ב ד. 4 על פי איוב כב כח: ותגזר אמר ויקם לך; ישעיה נה יא: כן יהיה דברי אשר יצא מפי לא ישוב אלי ריקם. 5 דרכם פקד — על פי איוב לו כג: מי פקד עליו דרכו. יושב גמולם אל חיקם — על פי תהלים כח ד: השב גמולם להם; תהלים עט יב: והשב לשכנינו שבעתים אל חיקם. 6 תהלים נח יא. 7 על פי ישעיה א לא: והיה

הַחֶסֶן לְנִעְרַת כְּרָגַע וַיִּרְץ
וְאֲשֶׁר נֹאשְׁתִּי חֲזָקִי לְבַל אֶעְרֹץ
כִּי לֹא לִקְלִים הַמְרוֹץ

10 יָדַעְתִּי הַיּוֹם וַיִּדְעוּ דְּלִי הַמוֹנִי
הַלְקֹוחִים לַמּוֹת וּמִיחֲלִים יִשׁוּעַת יי
כִּי לֹא בַחֲרֵב וּבַחֲנִית יְהוֹשִׁיעַ יי

וְהָ יָדַעְתִּי כִּי אֱלֹהִים הֶעֱלֵנִי מַמּוֹת
חֲסָדָיו קִדְמוֹנִי בְּאֶרֶץ צִלְמוֹת
15 כִּי כִפְשָׁע בִּינִי וּבֵין הַמּוֹת

טוֹרְפִים רַבּוֹ עַל שֶׁהָ פְּזוּרָה דְּחַוְיָה
יֵצֵץ הָמָן וַיֵּד הַמֶּלֶךְ עֲמוֹ הָיָה
וַיִּשָּׁם הָיָה

כָּתַב גְּזֻרָתָם וַיֵּשְׁבוּ לֶאֱכֹל וְשָׁתוּ
20 לְהַשְׁמִיד עִם קֹדֶשׁ וּלְהַשְׁחִית שְׁאָרֵיתוֹ
וַיִּתְנַכְּלוּ אוֹתוֹ לְהִמִּיתוֹ

של הרשעים. 7 החסן לנערת כרגע — החזק היה לנערת ברגע אחד. וירץ — וישובר.
8 חזקני — האל. אערץ — אשבר. 17 המלך — אחשורוש. 18 ווי — אבל יי.

החסן לנערת; במדבר טז כא: ואכלה אותם כרגע; יחזקאל כט ז: בתפשמ בר בכף תרוץ... ובהשענם עליך תשבר. 8 נואשתי — מלשון ונאש ממני שאול, שמואל א כז א. חזקני לבל אערץ — על פי יהושע א ט: חזק ואמץ אל תערץ ואל תחת. 9 קהלת ט יא. 10 ידעתי היום — שמואל ב יט ז. 11 הלקוחים למות — על פי משלי כד יא: הצל לקוחים למות. ומיחלים ישועת — על פי תהלים לא כה: חזק... כל המיחלים ליי; שמות יד יג: התיצבו וראו את ישועת יי. 12 שמואל א יז מז. 13 על פי תהלים נו י: זה ידעתי כי אלהים לי; תהלים ל ד: יי העלית מן שאול נפשי. 14 על פי תהלים נט יא: אלהי חסדי יקדמני; תהלים עח ט: מהר יקדמוני רחמיך; ישעיה ט א: יושבי בארץ צלמות אור נגה עליהם. 15 שמואל א כ ג. 16—21 על פי אסתר ג טו: ויאמר המן למלך אחשורוש ישנו עם אחד מפזר ומפרד... אם על המלך טוב יכתב לאבדם ועשרת אלפים ככר כסף אשקל... ויאמר המלך להמן הכסף נתון לך והעם לעשות בו כטוב בעיניך ויקראו סופרי המלך... ויכתב ככל אשר צוה המן... להשמיד להרג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים... והמלך והמן ישבו לשנות. 16 שה פזורה — על פי ירמיה נ יז: שה פזורה ישראל. דחוויה — מלשון כקיר נטוי גדר הדחוויה, תהלים סב ד: אספה הצולעה והנדהה אקבצה, מיכה ד ו. 17 ויד המלך עמו הויה — על פי שמואל ב יד יט: היד יואב אתך בכל זאת; דברי הימים א י: והיתה ידך עמי; שמות ט ג: הנה יד יי הויה במקנך. 18 יחזקאל לה י. 19 גזרתם — מלשון בגזרת עירין פתגמא ומאמר קדישין שאלתא (במצות מלאכים הדבר ובאמרת קדושים החפץ), דניאל ד יד; מלך שגזרותיו קשות כהמן, סנהדרין צו:.

עוצו עצה ותופר כי עמנו אל אים
אל תתהלל ביום מחר מבעוד יום
כי לא תדע מה ילך יום

25 מתענה בצום וחוגרת שק מפני היראה
נחומה כי הנה יי מעיר רוח קנאה
מנעי רגלך מיחף וגרוגה מצמאה

סגלתו ועמו, בטח ביי מנת חלקך
עזרך ישלח מקדש וביום דחקך
30 חנון יחנך לקול זעקך

פנה לתפלת עבדיו וזעקתם יחילו
צדיקים יגילו ואשר פור הפילו
זעקת שבר ילילו

31 יחילו — אשר ימחרו.

וישבו לאכל ושתו — על פי שמות לב ו: וישב העם לאכל ושתו. 20 עם קדש — דניאל יב ז. 21 בראשית לו יח. 22 עוצו עצה ותופר כי עמנו אל — על פי ישעיה ח י: עוצו עצה ותופר דברו דבר ולא יקום כי עמנו אל. אים — מלשון אים ונורא הוא, חבוק א ז. 23—24 על פי משלי כז א: אל תתהלל ביום מחר כי לא תדע מה ילך יום. 23 מבעוד יום — על פי תענית א ו: אוכלין ושותין מבעוד יום. 25 על פי אסתר ד טו: ותאמר אסתר להשיב אל מרדכי לך כנס את כל היהודים... וצומו עלי... גם אני ונערוטי אצום כן; אסתר ד א—ד: ויקרע מרדכי את בגדיו וילבש שק... ותבואנה נערות אסתר וסריסיה ויגידו לה ותתחלחל המלכה מאד. מתענה בצום — על פי עזרא ח כא: צום... להתענות; תהלים לה יג: עניתי בצום נפשי. וחוגרת שק — על פי ירמיה ו כו: חגרי שק והתפלשי באפר. מפני היראה — ברכות ב א. 26 נחומה — מלשון ואשלם נחומים לו ולאבלי, ישעיה נז יח; נחום אבלים, ינאי, מת. הנה יי מעיר רוח קנאה — על פי ירמיה נא א: כה אמר יי הנני מעיר על בבל... רוח משחית; ישעיה נט יז: כאיש מלחמות יעיר קנאה; במדבר ה יד: ועבר עליו רוח קנאה. 27 ירמיה ב כה. 28 סגלתו ועמו — על פי דברים ז ו: כי עם קדוש אתה ליי אלהיך בך בחר יי אלהיך להיות לו לעם סגלה מכל העמים; שמות יט ה: והייתם לי סגלה מכל העמים; תהלים קלח ד: יעקב בחר לו יה ישראל לסגלתו; דברים כ כ: ואתכם לקח יי... להיות לו לעם נחלה. בטח ביי — תהלים לו ג. מנת חלקך — על פי תהלים טז ה: יי מנת חלקי. 29—30 על פי תהלים כ ב—ג: יענך יי ביום צרה ישגבר שם אלהי יעקב ישלח עזרך מקדש. 30 ישעיה ל ט. 31 פנה לתפלת עבדיו — על פי מלכים א ח כח: ופנית אל תפלת עבדך. וזעקתם — מלשון דברי הצומות וזעקתם, אסתר ט לא. יחילו — מלשון ונבהלו צירים וחבלים יאחזון כיולדה יחילון, ישעיה יג ח. 32—33 על פי אסתר ט כב—כח: כימים אשר נחו בהם היהודים מאויביהם והחדש אשר נהפך להם מיגון לשמחה... כי הזמן... חשב על היהודים לאבדם והפיל פור הוא הגורל להמם ולאבדם... ותלו אותו ואת בניו על העץ. 32 צדיקים יגילו — על פי תהלים לב יא: שמחו ביי וגילו צדיקים. 33 על פי ישעיה טו ה: זעקת שבר יעוערו; הושע ז יד: ולא

יִלְלוּ אַכְזָרִים וַיְגִילוּ יִשְׂרָאֵל
 35 וַיִּדְעוּ רְחוּקִים מִפְּזָרִים
 כִּי אֱלֹהִים שׁוֹפֵט, זֶה יִשְׁפִּיל וְזֶה יָרִים

קִצֹּץ כִּנָּף הַנֶּשֶׁר אֶרֶץ הָאֲבֵר
 רָמְתוֹ הַשְּׁפִיל וְקָרָא לוֹ שֶׁבֶר עַל שֶׁבֶר
 קְבוּרַת חֲמוֹר יִקְבֵּר

40 שָׁרְשׁוֹ הַכְרִית וַיִּלְךְו שְׁמֹט שְׁמוֹט
 תִּלְהוּ נֶגֶד הַשְּׁמֶשׁ עַל הַמּוֹט
 וַיִּחַקְהוּ בְּמִסְמָרִים לֹא יִמּוֹט

חֲסֹדֶךָ לְעוֹלָם לֹא חֲשַׁכְתָּ מְאוּהָבֶיךָ
 זָרַע עֲמֶלֶק אֲפָדָת וְהִרְסָתָּ מִסְבִּיבֶיךָ
 45 כֵּן יֵאבְדוּ כָּל אוֹיְבֶיךָ.

37 האבר — הכנף. 40 שמוט שמוט — השליך, תלה.

זעקו אלי בלבם כי ילילו על משכבותם. 34 על פי תהלים לב י—יא: רבים מכאובים לרשע והבוטח ביי חסד יסובבנו שמחו ביי וגילו צדיקים והרנינו כל ישרי לב. 35 רחוקים — מלשון שמעו רחוקים אשר עשיתי ודעו קרובים גבורתי, ישעיה לג יג. מפזרים — מלשון מפזר ומפרד בין העמים, אסתר ג ח. 36 תהלים עה ח. 37 כנף הנשר ארך האבר — על פי יחזקאל יז ג: הנשר הגדול גדול הכנפים ארך האבר. רמתו — מלשון אל כל ראש דרך בנית רמתך. רמתו השפיל — על פי תהלים יח כח: ועינים רמות תשפיל; ישעיה יג יא: וגאות עריצים אשפיל. וקרא לו שבר על שבר — על פי ירמיה ד כ: שבר על שבר נקרא. 39 ירמיה כב יט. 40 שרשו הכרית — על פי יחזקאל יז ט: את שרשיה ינתק; מלכים א יא טז: עד הכרית כל זכר באדום. וילדיו שמוט שמוט — על פי תהלים קלז ט: אשרי שיאחז ונפץ את עולליו אל הסלע; מלכים ב ט לג: ויאמר שמוט וישמטוה; תהלים קמא ו: נשמוטו בידי סלע שופטיהם. 41 על פי במדבר כה ד: והוקע אותם לוי נגד השמש; במדבר יג כג: וישאוהו במוט בשנים. 42 ישעיה מא ז. 45 שופטים ה לא.

קי

אִימָה נְאוּה וּשְׁחָרָה	זֵיין פֿרעֶלָה שְׁכּוּרָה
נְעוּלָה פֿחִיִּים תוֹךְ בּוּרָה	וּרֹאשׁ יֵד אַנְשֵׁי תוֹךְ בּוּרָה
יוֹם הַפִּיל הָמָן פּוּרָה	לְהִנִּיף בְּרֹזֶל עַלִּי פֶּאָרָה
יֵצֵן פִּי תוֹפְשֵׁי תוֹרָה	רִגְלֶם אַחוֹר נּוֹרָה
5 הֵכִין טִבַּח וּמִכְמוֹרָה	וְחִנָּם הִרְשֵׁת מְזוּרָה
וְלֹא זָכַר שְׁלוֹם נוֹרָא	לְמִשְׁלִיךְ בָּנִים הֵיאוּרָה
דְּמָה כָּלְבוֹ אֲבָצְרָה	פֶּרֶם חֲמֹד וְאַזְמָרָה
הָלִה תְּהִיָּה פֶּעֶמּוֹרָה	וְלֹא יִשְׁאַר בָּהּ זְמוּרָה
לְמָה הִנֵּם הַזְמוּרָה	שׁוֹלְחִים וְהֵם שְׁמִים קְטוּרָה

קי מאורה. 7+7 הברות. סימן: אני יהודה לוי בן שמואל הקטן חזק.

1 אימה נאווה ושחרה — כנסת ישראל. 2 תוך בורה — בתוך בור הגלות. וראש יד אנשי תוך בורה — ואת הממוררים שמגישה להם יד אנשי התבכים, הרשעים, היא אוכלת. 3 פורה — פור, גורל. פארה — כנסת ישראל. 5 מזורה — פרושה. 6 שלום — ענש. למשליך בנים היאורה — לפרעה. 9 הזמורה שולחים והם שמם קטורה — יש להם דתים ומנהגים מחרים.

קי 1א על פי שיר השירים ו ד: יפה את רעיתי כתוצאה נאווה כירושלם אימה כנגלות; שיר השירים א ה: שחרה אני ונאווה. 1ב על פי תהלים ס ה: השקיענו יין תרעלה; ישעיה נא כא: ושכורת ולא מיין; שמואל א א יג—ד: וחנה היא מדברת על לבח... ויחשבה עלי לשכורה ויאמר אליה עלי עד מתי תשתכרין הסירי את יינך מעליך. 2א על פי איכה ג נג: צמתו בבור חיי. נעולה — מלשון והנה דלתות העליה נעולות, שופטים ג כד. בחיים — מלשון ועוד בחיים חיתם, יחזקאל ז יג; והמתים אינם יודעים מאומה (קהלת ט ה) אלץ רשעים שבחיהו קרויין מתים. 2ב וראש... בורה — על פי תהלים סט כב: ויתנו בברותי ראש; שמואל ב יב יז: ולא ברה אתם לחם. אנשי תך — על פי משלי כט יג: רש ואיש תככים; תהלים נה יב: תך ומרמה. 3 על פי אסתר ט כד: כי המן... חשב על היהודים לאבדם והפיל פור הוא הגורל להמם ולאבדם. 3ב על פי דברים כז ה: לא תניף עליהם ברזל; ישעיה י לג: מסעף פארה במערצה. 4 על פי במדבר יא כ: יען כי מאסתם את יי; ירמיה ב ח: ותופשי התורה לא ידעוני; תהלים עג ב: ואני כמעט נטיו רגלי; ישעיה א ד: עזבו את יי נאצו את קדוש ישראל נזורו אחור. 5 על פי אסתר ו ד: והמן בא... לאמר למלך לתלות את מרדכי על העץ אשר הכין לו; צפניה א ז: כי הכין יי זבח; בראשית מג טז: וטבח טבח והכן; תהלים נז ז: רשת הכינו לפעמי; ישעיה יט ח: ופורשי מכמרת. 5ב על פי משלי א יז—ח: כי חנם מזורה הרשת בעיני כל בעל כנף והם לדמם יארבו יצפנו לנפשותם. 6 על פי שמות טו ד: מרכבות פרעה וחילו ירה בים ומבחר שלישיו טבעו בים סוף. שלום — מלשון באו ימי הפקדה באו ימי השלום, הושע ט ז. 6ב על פי שמות א כב: ויצו פרעה לכל עמו לאמר כל הבן הילוד והיאורה תשליכוה. 7 על פי אסתר ט כד: כי המן... חשב על היהודים לאבדם; ישעיה י ז: והוא לא כן ירמה ולבבו לא כן יחשב כי להשמיד בלבבו ולהכרית גויים לא מעט. אבצרה כרם חמד ואזמרה — על פי דברים כד כא: כי תבצר כרמך; עמוס ה יא: כרמי חמד; ויקרא כה ג: תזמר כרמך. 8 על פי ישעיה א ט: לולי יי צבאות הותיר לנו שריד כמעט כסדום היינו לעמורה דמינו; יהושע י ל: לא השאיר בה שריד; במדבר יג כג: ויכרתו משם זמורה. 9 על פי אסתר ג ח: ויאמר המן למלך אחשוורוש ישנו עם אחד מפזר ומפרד בין העמים בכל מדינות מלכותך

הנה כִּידְכֶם אֶמְכָּה	10 וְקָרָא לְזָבוּב וּלְדְבוּרָה
בְּאֶרֶץ לְבַלְתִּי אֶעֱצָה	יְהוּדִים לְהָרְגֵם אֶזְוָה
שָׁלְחוּ מִגַּל וְנִקְצָה	בְּשֵׁל חֹטֵה וּשְׁעוּרָה
לְחַמֵּר אֵב אוֹתוֹ הוֹרָה	נִגְרַשׁ מִחֶדֶר הוֹרָה
וְאֲנִי אֶתְכֶם אֶעֱזָה	שָׁחָה, אֶמְרוּ לוֹ, וְנִעֲבָה
בְּזוֹ כֶסֶף עַד אֶזְוָה	15 מִחֶמֶד בְּזוֹ וְאֶזְוָה
עַל קִזְרָה אֶעֱבִיר מוֹרָה,	וְלִשְׁוֹן, דְּתִי לֹא מוֹרָה,
וּגְלוּיָה פֶשֶׁטָה וְעוֹרָה	אֲנוּשָׁה מִכָּה לֹא זוֹרָה
אֲז מִשְׁנָתָה נַעוֹרָה	לְמִתְנִים שֶׁק אֶחָרָה
בָּהֶם מְנוּרָה הִטְהוֹרָה	הִנֵּה שְׁנֵי זִיתֵי אוֹרָה

13 נגרש מחדר הורה — עם ישראל גורש מחדר אמו, מארצו. לחמר אב אותו הורה — ואביו, האל, זרקו לתוך חמר וטיט. 15 ואבזרה — ואפזר, ואבזבו. 16 ולשון — ואומה ולשון. דתי לא מורה — שאינה מלמדת את דתי. על נזרה אעביר מורה — על שעה אעביר תער, אגלחנה, אכרתנה. 17 אנושה מכה — מכתה אנושה. לא זורה — לא נחשטה מוגלתה. וגלויה — והיא גלויה, לא חובשה בתחבשת. פשוטה ועורה — מופשטה מכל

ודתיהם שונות מכל עם; יחזקאל ח יז: והנם שולחים את הזמורה אל אפס; דברים לג י: ישימו קטורה באפר; יחזקאל ח יא: ואבוא ואראה והנה כל תבנית רמש ובהמה שקץ וכל גלולי בית ישראל מחקה על הקיר סביב סביב ושבעים איש מזקני בית ישראל... עומדים לפנים ואיש מקטרתו בידו ועתר ענן הקטרת עולה. 10א על פי ישעיה ז יח: והנה ביום ההוא ישרק יי לזבוב... ולדבורה. 10ב—11 על פי אסתר ז ד: כי נמכרנו אני ועמי להשמיד להרג ולאבד; שופטים י ז: וימכרם ביד פלשתים; אסתר ג יב—ג: יכתב ככל אשר צוה המן... להשמיד להרג ולאבד את כל היהודים... בשלשה עשר לחדש... אדר. אגורה — מלשון ותגור אמר ויקם לך, איוב כב כח; את ושתי... ואת אשר נגזר עליה, אסתר ב א. 12 על פי יואל ד יג: שלחו מגל כי בשל קציר. חטה ושעורה — דברים ח ח. 13 על פי יונה ב ה: נגרשתי מנגד עיניך; שופטים יא ז: ותגרשוני מבית אבי; שיר השירים ג ד: אל בית אמי ואל חדר הורתי; איוב ל יט: הורני לדמר ואתמשל כעפר ואפר. 14א על פי ישעיה נא כג: אשר אמרו לנפשך שחי ונעברה. 15 על פי הושע ט ו: מחמד לכספם קימוש יירשם; דניאל יא כד: בזה ושלל ורכוש להם יבזר; נחום ב י: בזה כסף בזה זהב; שמאל א ב לו: להשתחוו לז לאגורת כסף. 16 על פי אסתר ג ח: ויאמר המן למלך אחשוורוש ישנו עם אחד... ואת דתי המלך אינם עושים ולמלך אין שוה להניחם. לא מורה — מלשון ויבא אחד מהכהנים... והי מורה אותם איך ייראו את יי, מלכים ב יז כח. 16ב על פי במדבר ו יח—יט: וגלח הנזיר... את ראש נזרו ולקח את שער ראש נזרו ונתן על האש... ולקח הכהן את הזרוע... ונתן על כפי הנזיר אחר התגלחו את נזרו; ירמיה ז כט: גזי נזרך והשליכי, גנאת, נזר: השער הארץ הדומה לעטרה ולנזר; שופטים יג ה: ומורה לא יעלה על ראשו. 17א על פי מיכה א ט: כי אנושה מכותיה; ישעיה א ו: פצע ותבורה ומכה טריה לא זורו ולא חבשו. וגלויה — מלשון את החתום... ואת הגלוי, ירמיה לב יא; גלי צמתך חשפי שבל גלי שוק, ישעיה מז ב. 17ב—18א פשטה ועורה למתנים שק אחגרה — על פי ישעיה לב י: פשטה ועורה וחגורה על מתנים; מלכים א כ לב: ויחגרו שקים במתניהם. 18ב—19 על פי זכריה ד א—ג: ויעירני כאיש אשר יעור משנתו... והנה מגורת זהב... ושנים זיתים עליה; שמות כז כ: שמן זית זך כתית למאור; אסתר ח טז: ליהודים דיתה אורה. 19—20 בהם מגורה הטחורה קמה — על פי שמות לט לו: את המגורה הטחורה. 20 ודבר

20 קָמָה, וּדְבַר כָּל קוֹרָה
טַעַם לַתְּלוּת עָלֶי קוֹרָה
נִהְפָּךְ עַל צַר הַמּוֹרָא
חֶסֶן שְׂדֵי אֶחָגֶרֶה
קָרָא נָא יוֹם זֶה יוֹם בְּשׁוֹרָה
בְּאַזְנֵי הַמֶּלֶךְ קָרָא
עוֹשָׂה, וְשֵׁם חֹטָה שׁוֹרָה
כְּקִלְלַת הֶבֶא מִפְּתוֹרָה
זְרוּעַ רָשָׁע אֲשַׁפְּרָה
לִיהוּדִים הִיטָה אוֹרָה.

קיא

אֲגִנִּי בְּהִתְנַכְּלוֹ לְהַכְרִית מֵאַרְץ פְּלִטְתָּנוּ
בְּצַע כֶּסֶף שֶׁקֶל לְמַחֲוֹת שְׁאָר שְׁבִיתָנוּ
גָּאָה הַשְׁכַּח חֲנוּת אֶל וְהַחֲרַב סְבִיבוֹתֵינוּ
וְאִימָה כָּל כְּפִלְאוֹתָיו אֲשֶׁר סִפְרוּ לָנוּ אֲבוֹתֵינוּ

כסוי וערומה. 20 קורה — הקורות, מארעות הימים. 21 טעם — צוה. עושה — את המן שעשה אותה. ושם חטה שורה — וגדל את מרדכי הצדיק. 22 צר — המן. כקללת הבא מפתורה — כקללת בלעם שנהפכה לברכה. קיא זולת. 8 מחרוזות, כל אחת בת 4 שורות חרוזות. השורה האחרונה בכל מחזות היא קטע פסוק הפותח ב"איה", "ואיה", או "אים". החריזה משתנת ממחזות למחזות. סימן: א—ת.

1 אגני — המן בן המדתא האגני. 3 גאה — האל. חנות — לחן. 5 דהרות אבירים —

כל קורה באזני המלך קרא — על פי אסתר ו א: בלילה ההוא נדדה שנת המלך ויאמר להביא את ספר הזכרונות דברי הימים ויהיו נקראים לפני המלך; ירמיה לו כ: ויגידו באזני המלך; שופטים ט ב: קרא נא באזני העם. קורה — מלשון ויגידו לו את כל הקורות אותם, בראשית מב כט. 21 טעם — המובן "צוה" מלשון מטעם המלך וגדוליו, יונה ג ז; אנת מלכא שמת טעם (אתה המלך נתת צו), דניאל ג י; והשוה אביתור, אזכרה היום 20: טיעם לאיש צדיק; גבירול, אלהים אל ראשון 126: טעם (אברהם) לנסוגים אחר טעמו וראו כי טוב; גבירול, יי שם אים 14: טעם יה להאיר עינים; גבירול, מי כמזכה שוכן עד 75: טעם שא זרוער וספר כוכבי ישער; גבירול, שוכן על 7: טועמי דת כנפות ארבע; גבירול, שנאני מרומים 11: מאז הבקר טועמים גדלתך. 21 טעם לתלות עלי קורה עושה — על פי אסתר ז ט: ויאמר חרבונה... לפני המלך גם הנה העץ אשר עשה המן למרדכי... עומד בבית המן... ויאמר המלך תלוהו עליו. ושם חטה שורה — ישעיה כח כה. 22 על פי אסתר ט א: ביום אשר שברו אויבי היהודים לשלט בהם ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם; אסתר ט כב: והחדש אשר נהפך להם מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב. צר — מלשון איש צר ואויב המן הרע הזה, אסתר ז ו. 22 על פי דברים כג ד—ו: לא יבוא עמוני ומואבי בקהל יי... על דבר אשר... שכר עליך את בלעם בן בעור מפתור ארם נהרים לקללך... ויהפך יי אלהיך לך את הקללה לברכה. 23 חסן — ישעיה לג ה. 23 על פי תהלים י ט: שבר זרוע רשע. 24 קרא נא זה — ישעיה כט יא. יום בשורה — על פי מלכים ב ז ט: היום הזה יום בשורה הוא. 24 אסתר ח טז.

קיא 1 אגני — מלשון המן בן המדתא האגני, אסתר ג א; להעביר את רעת המן האגני, אסתר ח ג. בהתנכלו — מלשון ויתנכלו אותו להמיתו, בראשית לו יח; הפך לבם לשנא עמו להתנכל בעבדיו, תהלים קה כה. להכרית מארץ פלסתנו — על פי תהלים לד יז: להכרית מארץ זכרם; עובדיה א יד: להכרית את פליטיו. 2 על פי אסתר ד ז: ואת פרשת

5 דִּהְרוּת אֲפִירִים רֹאִיָּהֶם יִתְמָהוּ
הַמִּשְׁתַּקְשָׁקִים סָבִיב יְרוּצוּ וְלֹא יִתְמָהוּ
אָזְעַק בְּרֹאטֵי מַיִם זִידוֹנִים כִּי גָבְהוּ
אֵיהָ יִי אֱלֹהֵי אֱלִיָּהוּ

זֶרֶם מַיִם בְּבִירִים הַשְׁפִּין עַל מְאוּרֵי עֲנָה
10 חֲרָף וְגִדָּף לֵאמֹר אֵיהָ הַתְּשׁוּעָה הַצְּפוּנָה
טְרַפְתִּים וְאֵין מְצִיל פְּלִיטֵי צִיּוֹנָה
אֵיהָ דָּבַר יִי יְבוֹא נָא

יֹושֵׁב בַּשְּׁמִימִים יִשְׁחָק עַל מֶלֶךְ מֶלֶךְ
כְּקִנְאוֹ לָבֵן בְּכוֹר עָלָיו מֶרֶחַם הַשְּׁלָף
15 לְצַר קָרָא הַיְדַעַתָּ מַה יַּעֲנֶה עַל חִילָף
אֵיִם אֶפֹּא חֲכָמִיךָ וַיִּגִּידוּ נָא לָךְ

שעטות סוסים. 6 המשתקשים — המתרוצצים. 9 אתה האל שהעלית חלק ממי התהום מעל לרקיע. 10 חרף וגדף — האויב. 13 מלך מלך — אחשורוש. 14 לבן בכור — לעם

הכסף אשר אמר המן לשקל על גנזי המלך ביהודים לאבדם. בצע כסף — שופטים ה יט. למחות שאר שביתנו — על פי מלכים ב יד כז: ולא דבר יי למחות את שם ישראל; ישעיה י כ: שאר ישראל; תהלים כד: שובה יי את שביתנו. 3 גאה — וכן אביתור, אליך הצוחה 3; גבירול: אבן בחן 6, אזי בהר 3, ארוממך חזקי 37, שליט ירכב 3; מלשון אשריה ליי כי גאה גאה, שמות טו א. השכח חנות אל — תהלים עז י. והתרב סביבותינו — על פי יחזקאל ה ב: תכה בחרב סביבותיה. 4 שופטים ו יג. 5 דהרות אבירים — על פי שופטים ה כב: מדהרות דהרות אביריו; והשוה ארץ התמוטטה 13: דהרות ארבע חיות; יה בפי קדושים 13: דהרות כרובו בקצוות נשמעו; ישעך יזכירו 13: דהרות משמרתו מחנות עליות. רואיהם יתמהו — על פי חבקוק א ה: ראו בגויים והביטו והתמהו תמהו. 6 על פי נחום ב ה: ישתקשקו... כברקים ירוצצו; ויאל ב ט: בעיר ישקו בחומה ירוצצו; תהלים קיט ט: חשתי ולא התמהמהתי. 7 על פי אסתר ד א: ומרדכי ידע את כל אשר נעשה... ויועק זעקה גדולה ומרה; תהלים קכד ה: אזי עבר על נפשנו המים הזדונים; יחזקאל מז ה: כי גאו המים מי שחו. 8 מלכים ב ב יד. 9 על פי בראשית א ז: ויעש אלהים את הרקיע ויבדל בין המים אשר מתחת לרקיע ובין המים אשר מעל לרקיע. זרם מים כבירים — ישעיה כח ב (כזרם). השכין על מאורי עננה — על פי יחזקאל לב ד: והשכנתי עליך כל עוף השמים; איוב ג ה: תשכן עליו עננה; יחזקאל לב ח: כל מאורי אור בשמים אקדירים עליך. 10 על פי ישעיה לז כג: את מי חרפת וגדפת; ישעיה לז ח—יא: וישב רבשקה... וישלח מלאכים אל חזקיהו לאמר... אל ישיאך אלהיך... הנה אתה שמעת אשר עשו מלכי אשור לכל הארצות להחרימם ואתה תנצל; שופטים ו יג: ואיה כל נפלאותיך. הצפונה — מלשון צרור עוון אפרים צפונה חטאתו, הושע יג יב. 11 טרפתים ואין מציל — על פי תהלים נ כב: פן אטרף ואין מציל. פליטי ציונה — על פי ישעיה לז כב: ופלטה מהר ציון. 12 ירמיה יז טו. 13 על פי תהלים ב ד: יושב בשמים ישחק; תהלים נב ח: ועליו ישחקו. 14 על פי יואל ב יח: ויקנא יי לארצו ויחמל על עמו; שמואל ב כא ב: בקנאתו לבני ישראל ויהודה; שמות ד כב: כה אמר יי בני בכורי ישראל; תהלים כב

מִרְכָּבוֹת יְשׁוּעָה אֶאָסֵר לְבָנִים אֲסוּרִים
נְאוּתִיךְ אַחֲרִיב וְרֹב בְּנִיךְ אַחֲרִים
סָפֹד יִסְפְּדוּ כָּל הַמְּזִכִּירִים
20 אֵיה מַעֲוֹן אֲרִיזוֹת וּמִרְעָה הוּא לְכַפִּירִים

עֲצוֹת מִרְחוֹק קָרָאתָ וּתְכַנֵּן גּוֹרְלֶךְ
פֹּדֵר הַפִּלֶת וּתְבַטַּח בְּפִסְלֶךְ
צִיעִירִי הֵצֵאן יְכָלִימוֹד בְּרֵאוֹתָם בְּאֶבְלֶךְ
וְאֵיה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לָּךְ

25 קָרַבְתִּי צְדָקָתִי לֹא תִתָּאחֵר מִן הַמִּיחָלִים
רָגַע בְּאִפִּי שִׁכְלָה כָּל רַע מַעֲלָלִים
שָׁאוּל יִשְׁאָלוּ הִיְהוּדִים הָאֲמֻלָּלִים
אֵיה סוֹפֵר אֵיה שׁוֹקֵל אֵיה סוֹפֵר אֵת הַמִּגְדָּלִים

תִּמְיֵד עֲזוֹרָתָם נִמְצָאתִי וְעָתָה לֹא אֶנְשֵׁם נֶשֶׁא
30 פֶּן יֵאמֵר אוֹיְבֶם יְכָלְתִּים וְיִגְיַע עֲלֵיהֶם רֹאשׁוֹ
אֵיה הַמַּעֲלָם מִיָּם לְטַעַת אוֹתָם בְּהֵר קָדְשׁוֹ
אֵיה הַשֵּׁם בְּקִרְבּוֹ אֵת רוּחַ קָדְשׁוֹ.

ישראל. 17 לבנים אסורים — לבני ישראל היושבים במאסר. 18 ורב — ורבוי. אחרים — אשמד. 26 צדקתי וגבורתי שכלה ברגע אחד של חרון אף את כל הרשעים. 29 ועתה לא אנשם נשא — וגם עתה לא אשכחם.

יא: עליך השלכתי מרחם. 16 ישעיה יט יב. 17 על פי חבקוק ג ח: מרכבותיך ישועה; בראשית מז כט: ויאסר יוסף מרכבתו; ישעיה מט ט: לאמר לאסורים צאו; ישעיה סא א: לקרא לשבויים דרור ולאסורים פקח קוח. 18 נאוותיך אחריב — על פי איכה ב ב: בלע אדני... את כל נאות יעקב; ירמיה מט כ: ישים עליהם נוחם. ורב בניך — על פי אסתר ח יא: ויספר להם המן את כבוד עשרו ורב בניו. אחרים — מלשון התרם תחרים אותם, דברים ז ב. 20 נוחם ב יב 21 עצות מרחוק — ישעיה כה א. 21—22 ותכון גורלך פור הפלת — על פי אסתר ג ז: הפיל פור הוא הגורל לפני המן מיום ליום ומחדש לחדש. 22 ותבטח בפסלך — על פי ישעיה מב יז: הבוטחים בפסל. 23 צעירי הצאן יכלימוך — על פי ירמיה מט כ: יסחבום צעירי הצאן; אסתר ו יב: והמן נדהף אל ביתו אבל וחפוי ראש. 24 ירמיה ב כח. 25 על פי ישעיה מז יג: קרבתי צדקתי לא תרחק ותשועתי לא תאחר; תהלים לא כה: כל המיחלים לוי. תתאחר — מלשון ואלמלא מקדים רגע אחד או מתאחר רגע אחד מיד מת, בבא בתרא טז: 26 רגע באפי — על פי תהלים לו: כי רגע באפו. שכלה — מלשון והשלחתי בכס את חית השדה ושכלה אתכם, ויקרא כו כב; שכלתי אבדתי את עמי, ירמיה טז ז; אותי שכלתם יוסף איננו, בראשית מב לו. רע מעללים — על פי שמואל א כה ג: והאיש קשה ורע מעללים. 27 שאול ישאלו — שמואל ב כ יח. היהודים האמללים — נחמיה ג לד. 28 ישעיה לג יח. 29 על פי תהלים מז ב: אלהים

קיב

אָדון חסדך פֿל יִחַדל
אָמתךְ מִבְּצֵר עֵז וּמִגְדָּל
מֵעֵז לְאַכְיוֹן בְּצֵר לוֹ
כִּי הָיִיתְ מֵעֵז לְדָל

בִּימֵי חָרְפִי מִקְדְּמוֹנִי

5 בִּי דְבַר רוּחַ יי

וְהַיּוֹם אִם גְּרָשׁוֹנִי עֲוֹנִי

גְּמֻלָּנִי מֵאֵז טוֹבוֹת

גְּלוּיּוֹת יְדוּעוֹת לְלִבָּבוֹת

גַּם אִם יִהְיֶה הַצָּרוֹת קְרוֹבוֹת
אֲשֶׁרִי כָּל חוֹכִי לוֹ

10 דְּמִי מִתְקוֹמְמִי אֲזֶה

דְּגִלִי אָרִים בְּדָבָר כָּל חוּזָה

הִנֵּה אֶלְהִינִי זֶה
קִינִנו לוֹ

מִי כְמוֹךָ (בְּבִרְכַּת הַגָּאֻלָּה). כַּעֲשֵׂי שִׁיר אֲזוֹר. ה"אזור" הוּא קֹטֵעַ פֶּסוּק הַנִּגְמָר בַּמִּלָּת "לוֹ" (בְּסוּפֵה ה"מִי כְמוֹךָ" בֹּא, בַּמְקוֹם אֲזוֹר, הַסִּיּוֹם: מִי כְמוֹךָ בְּאַלִּים יי). מִתְחַלֵּק לֵאֲרִבְעָה חֲלָקִים: 1 קיב. אדון חסדך. 2 קיג. אחר כל אלה הדברים. 3 קיד. אלהים עדר צאנו בקר. 4 קטו. אכלו רעים שתו ושכרו.

חֲלֵק רֵאשׁוֹן מִן ה"מִי כְמוֹךָ" קיב—קטו. סִימָן: א—ת (כַּפּוּל).

4 חרפי — נעורי. מִקְדְּמוֹנִי — מִקְדְּמוֹתִי. 9 חוכי — קווי. 10 מִתְקוֹמְמִי — אויבי.

לִנּוּ מִחֲסֵה וְעַזְרָה בְּצָרוֹת נִמְצָא מֵאֵד; יִרְמִיָּה כֵּג לט: לִכֵּן הִנֵּנִי וְנִשְׁתִּי אֲתֹכֶם נִשָּׂא. 30 עַל פִּי תִהְיֶה יֵג ה: פֶּן יֵאֱמַר אוֹיְבִי יִכְלֹתִי צָרִי יִגִּילוּ כִּי אִמּוּט; אֶסְתֵּר ז ו: אִישׁ צָר וְאוֹיֵב הַמֶּן הָרַע הַזֶּה; אוֹיֵב טז ד: וְאִנִּיעָה עֲלֵיכֶם בְּמוֹ רֵאשִׁי. 31 עַל פִּי יִשְׁעִיהָ סג יא: אִיָּה הַמַּעֲלָם מִיָּם; שְׁמוֹת טו יז: תִּבְיָאמוּ וְתִטְעֲמוּ בָהֶר נַחֲלָתְךָ; תִּהְיֶה צֶט ט: רֹמְמוּ יי אֱלֹהֵינוּ וְהַשְׁתַּחֲוֹ לַהֲרָ קִדְשׁוֹ. 32 יִשְׁעִיהָ סג יא.

קיב 1 עַל פִּי תִהְיֶה קֶלֶח ח: יי חסדך לעולם; איכה ג כב: חסדי יי כִּי לֹא תִמְנֹו. 1—2 חסדך... אֲמַתְךָ — עַל פִּי תִהְיֶה מִיב: חסדך ואמתך תמיד יצרוני. 2 מִבְּצֵר עֵז וּמִגְדָּל — עַל פִּי מִשְׁלִי יח י: מִגְדָּל עֵז שֶׁם יי. 3 יִשְׁעִיהָ כה ד. 4—5 עַל פִּי הוֹשֵׁעַ יא א: כִּי נֶעַר יִשְׂרָאֵל וְאֶהְבֹּהוּ. 4 עַל פִּי אוֹיֵב כֵּט ב—ד: מִי יִתְנֶנִּי כִּירְחִי קִדְשׁ... כֹּאשֶׁר הָיִיתִי בִּימֵי חָרְפִי; יִחְזָקָאֵל לֵחַ יז: אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי בִּימֵים קְדְמוֹנִים. 5 עַל פִּי שְׁמוּאֵל ב כג ב: רוּחַ יי דִּבֶּר בִּי. 6 ב שִׁיר הַשִּׁירִים ב טז. 7 עַל פִּי שְׁמוּאֵל א כד יז: כִּי אַתָּה גִּמְלַתְנִי הַטּוֹבָה; יִשְׁעִיהָ סג ז: חסדי יי אֲזִכִּיר... כַּעַל כָּל אֲשֶׁר גִּמְלַנּוּ יי וְרַב טוֹב לְבִית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר גִּמְלַם. מֵאֵז — מִלְשׁוֹן וְאִגִּיד לְךָ מֵאֵז, יִשְׁעִיהָ ה. 8 גְּלוּיּוֹת יְדוּעוֹת — עַל פִּי בִבָּא מִצִּיעָא נט: גְּלוֹי וִידוּעַ לִפְנִיךָ שְׁלֹא לִכְבוֹדִי עֲשִׂיתִי. 9 הַצָּרוֹת קְרוֹבוֹת — עַל פִּי תִהְיֶה כִּד יב: אֵל תִּרְחַק מִמֶּנִּי כִּי צָרָה קְרוֹבָה. 9 ב יִשְׁעִיהָ ל יח. 10 עַל פִּי וִיקְרָא ד ו: וְהוּזָה מִן הָדֵם. 11 דְּגִלִי אִרִּים — עַל פִּי יִשְׁעִיהָ מֵט כב: וְאֵל עַמִּים אִרִּים נָסִי. דִּבַּר כָּל חוּזָה — עַל פִּי מַלְכִּים ב יז יג: בִּיד כָּל נְבִיאֵי כָּל חוּזָה. 12 יִשְׁעִיהָ כה ט. 13—14 עַל פִּי תִהְיֶה עַח ב: אֲבִיעָה חִידוֹת מִנִּי קִדְשׁ. 14 עֲתִידוֹת —

הַיּוֹם אֲבִיעָה חֵידוֹת
 הָיוּ מִנִּי קָרָם עֲתִידוֹת
 15 נִפְלָא בָּם הַמְּבִין צְפוּנֵי סוּדוֹת
 וַיְהִי בִימֵי אַחְשָׁרוּשׁ
 מֶלֶךְ הוּקַם עַל כְּבוֹדֹשׁ
 נִשָּׂא וָרֵם עַל כָּל קָצִין וָרֹאשׁ
 וַיִּהְיוּ הַנִּיחַ לוֹ
 20 זְמַן בְּשָׁנַת שְׁלֹשׁ לְמַלְכוּתוֹ
 לְהִרְאוֹת לְכָל עַבְדָּיו תְּכוּנוֹת
 וַאֲבָנֵי גִזְרֵי מִתְנוֹסְסוֹת עַל אֲדָמָתוֹ
 וַעֲפָרוֹת זָהָב לוֹ

14 עתידות — מוכנות ומזומנות. 15 יצא שם האל כעושה פלא. 18 הניח — נתן מנוחה.

מלשון להיות עתידים ליום הזה, אסתר ג יד. 15 המבין צפוני סודות — על פי דברי הימים א כח ט: כי כל לבבות דורש יי וכל יצר מחשבות מבין. 15ב ישעיה מט ה. 16—66 על פי אסתר א א — ב כג: ויהי בימי אחשורוש הוא אחשורוש המולך מהדו ועד כוש שבע ועשרים ומאה מדינה... בשנת שלש למלכו עשה משתה לכל שריו ועבדיו... בהראותו את עשר כבוד מלכותו ואת יקר תפארת גדלתו ימים רבים שמונים ומאת יום ובמלאת הימים האלה עשה המלך לכל העם הנמצאים בשושן... משתה... בחצר גנת ביתן המלך... והשתיה כדת אין אונס כי כן יסד המלך... לעשות כרצון איש ואיש... גם ושתי המלכה עשתה משתה נשים... ביום השביעי כטוב לב המלך ביין אמר... להביא את ושתי המלכה לפני המלך בכתר מלכות להראות העמים והשרים את יפיה כי טובת מראה היא ותמאן המלכה ושתי לבוא בדבר המלך... ויאמר המלך לחכמים... והקרוב אליו... היושבים ראשונה במלכות כדת מה לעשות... ויאמר ממוכן... ויאמרו נערי המלך משרתיו יבקשו למלך נערות בתולות טובות מראה... והנערה אשר תיטב בעיני המלך תמלך תחת ושתי... איש יהודי היה בשושן הבירה ושמנו מרדכי בן יאיר... ויהי אומן את הרסה היא אסתר בת דודו... והנערה יפת תאר וטובת מראה ובמות אביה ואמה לקחה מרדכי לו לבת... ותלקח אסתר אל בית המלך... לא הגידה אסתר את עמה ואת מולדתה כי מרדכי צוה עליה אשר לא תגיד... ותהי אסתר נושאת חן בעיני כל רואיה ויאהב המלך את אסתר מכל הנשים ותשא חן וחסד לפניו מכל הבתולות וישם מלכות בראשה וימליכנה תחת ושתי בימים ההם... קצף בגתן ותרש שני סריסי המלך משומרי הסף ויבקשו לשלח יד במלך אחשורוש ויודע הדבר למרדכי ויגד לאסתר המלכה ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי ויבקש הדבר וימצא ויתלו שניהם על עץ ויכתב בספר דברי הימים לפני המלך. 17 מלך הוקם על — על פי שמואל ב כג א: ונאום הגבר הוקם על. כברוש — הושע יד ט. 18 נשא ורם — על פי ישעיה נז טו: רם ונשא. קצין וראש — על פי שופטים יא יא: וישימו העם אותו עליהם לראש ולקצין. 18ב שמואל ב ז א. 19 זמן — מלשון זמן לו (הקדוש ברוך הוא לאדם הראשון) שני רעפים והקישן זה לזה ויצא מהן אור, בראשית רבה יא ב. 20 תכונותו — מלשון תורת הבית ותכונתו, יחזקאל מג יא. 21 זכריה ט טז

חֶלֶק לְכָל בְּגֵי שׁוֹשׁן נָתַן
וְהַקְדִּישׁ קְרוֹאֵיו פָּחַתָּן
אָהָה לְמוֹשָׁב לֹו
בְּחָצֵר גִּנַּת בֵּיתֶן

25 טָעַם עֲשׂוֹת רָצוֹן כָּל אִישׁ וַיִּצְרוּ
רָאִין אוֹנֶס לְאִישׁ יֵין עֲבְרוּ
אֲשֶׁר יַחְסֹר לֹו
וְלָתֵת לְכָל שׂוֹאֵל דֵּי מַחְסוּרוֹ

יָחַד אָסְפוּ כָּל הַנְּדָרָשִׁים
בְּמִשְׁתֵּי הַמִּלְכָּה עֲשֻׁתָּה מִשְׁתֵּה נָשִׁים
30 וּמִשְׁתֵּה הַנָּשִׁים כְּאֻנְשִׁים
שִׁבְעַת יָמִים יִסְפְּרוּ לֹו

כְּטוֹב לֵב הַמֶּלֶךְ בִּיָּין
אָמַר לְהִבִּיא לְפָנָיו אֶת יִפֶּת הָעֵין
וְתַמָּאן בְּדַבְּרוֹ לְאֹמַר אֵין
הָעֵזָה פְּנִיָּה וְתַאמַר לֹו

לְקָרוֹבִיט אֲלִיו הַיּוֹשְׁבִים עָלֵי כֵן
35 שָׂאֵל, וַיִּעֲצָהוּ מְמוּכָן
הוּא הָמָן לְפָרְעֻנּוֹת מוֹכָן
לְבוֹ יִקְבֹּץ אָנוּ לֹו

מוֹעֲצוֹתָיו פָּדַת נְתֻנּוֹת
הָיוּ לְעַמִּי כְּפּוֹאוֹת צְפוּנוֹת
כִּי לֹוֹלָא אֲגָרוֹת רֵאשׁוֹנוֹת
גַּם פְּלִיטָה לֹא הָיְתָה לֹו

25 טעם — צוה. 26 יין עברו — משתכר. 42 מהור ימהרנה לו — ישאנה לו לאשה.

(אבני). 21 איוב כח ו. 22 על פי יהושע טו יג: ולכלב בן יפנה נתן חלק. 23 על פי צפניה א ז: הקדיש קרואיו; והשוה יועץ ומקים 20: וזה לויתן בעד ים איתן יקדיש כחתן למשתה אסופיו. 24 תהלים קלב יג. 25 טעם — מלשון מטעם המלך, יונה ג ז, יונתן: מגזרת מלכא; אנת מלכא שמת טעם (אתה המלך נתת פקדה), דניאל ג י; והשוה אביתור, אזכרה היום 20: טיעם לאיש צדיק; וראה מלון לשירת גבירול 420. 26 לאיש יין עברו — על פי ירמיה כג ט: כאיש שכור וכגבר עברו יין. 27 די מחסורו אשר יחסר לו — דברים טו ח. 28 אספו — מלשון ואספו עליהם עמים, הושע י י. 30 יחזקאל מד כו. 32 יפת העין — וכן אלהים עדר 26; על פי שמואל א טז יב: אדמוני עם יפה עינים וטוב ראי. 33 משלי ז יג. 34 היושבים עלי כן — על פי אסתר א יד: היושבים ראשונה במלכות; בראשית מא יג: אותי השיב על כני; שופטים ה טו: ויששכר בן ברק. 35—36 ממוכן הוא המן לפרענות מוכן — על פי תרגום אסתר א טז: ממוכן הוא המן; מגלה יב: ממוכן זה המן ולמה נקרא שמו ממוכן שמוכן לפורענות. 36 תהלים מא ז. 37—39 על פי מגלה יב: אלמלא אגרות הראשונות (רשי: שדחזק בהן שוטה בעיני האומות) לא נשתייר

40 נוֹעֵץ לְקַא לְכָל הַמוֹנִי
 לְהִבִּיא כָּל יַפֶּת תֹּאֵר לְפָנָיו
 וְהַנְעֶרָה אֲשֶׁר תִּיטֵב בְּעֵינָיו
 סִנְסֵן לְיֹאִיר הָאִיר וְזָרַח
 יִשִּׁישׁ בְּגִבּוֹר לְרוּץ אֶרֶץ
 45 טָרַם מִכָּה צִיץ רְפוּאָה פָּרַח
 לַעֲמוֹ נֶאֱמָנָה הַדָּסָה תִּמָּה
 הִיא אֶסְתֵּר בֵּת דָּוִד בְּרָה בַּחֲמָה
 לְקַחָה מְרֻדָּכִי לוֹ
 פְּגָעָה חֵן וְתִלְךָ וְהָלוֹם
 50 וְתִלְקַח אֶסְתֵּר אֶל בֵּית הַמֶּלֶךְ גִּזְרַת יְהוֹלֵם
 וּמְרֻדָּכִי צָוָה לָהּ לִכְי לְשָׁלוֹם
 צָדֵק לְבָשָׂה בְּמַמְלַכְתָּהּ
 לֹא הִגִּידָה אֶסְתֵּר עֲמָה וּמוֹלָדָתָהּ
 וְהַמֶּלֶךְ אֶהְיֶה וַיִּרְבַּ תִּפְאָרְתָּהּ
 כִּי מִי הִיָּתָה לוֹ

43 סנסן ליאיר — מרדכי בן יאיר. 45 טרם מכה — לפני שבאה המכה. הפלה — הבריל.
 49 פגעה — מצאה. ותלך והלם — ובכל זאת לא גבה לבה כי אם הלכה בלבב נשבר ונרדחה.

משונאיהן של ישראל (מישראל) שריד ופליט (רש"י): שהיו ממהרין להורגן במצות המלך באגרות האמצעיות ולא היו ממתנינים ליום המועד). 37 מועצותיו — מלשון ילכו במועצותיהם, תהלים פא יג. מועצותיו כדת נתונות — על פי אסתר ג יב—טו: ויקראו סופרי המלך... ויכתב ככל אשר צוה המן... להשמיד להרג ולאבד את כל היהודים... בשלשה עשר לחדש שנים עשר... פשתגן הכתב להנתן דת... לכל העמים להיות עתידים ליום הזה... הרעים יצאו דחופים... והדת נתנה בשושן הבירה. 39 אגרות ראשונות — על פי אסתר ט כו—כט: על כל דברי האגרת הזאת... וכתב אסתר המלכה... לקים את אגרת הפורים הזאת השנית. 39 יואל ב ג (וגם). 42 שמות כב טו. 43—45 השוב גבירול, מי כמוכה שוכן עד 65—66: לעשרים דור פרח ציץ הנקרא אורח יצא כשמש וזרח. 43 סנסן — מלשון אעלה בתמר אחזה בסנסניו, שיר השירים ז ט. 44 תהלים יט ו. 45 על פי מגלה יג: אין הקדוש ברוך הוא מכה את ישראל אלא אם כן בורא להם רפואה תחלה; והשוב אדון עבדיו 18: וטרם געת מכה הקדים גואלה רפואה; אז בקום 7—8: היתה רפואה קדם מכה; מכנה הארץ 13: תעלה הקדמת למכתי; ישעיה ל כו: ומחץ מכתו ירפא; במדבר יז כג: ויוצא פרח ויצץ ציץ. 45 תהלים ד ד. 46 נאמנה — מלשון ויהי אומן את הדסה, אסתר ב ז. 47 ברה כחמה — שיר השירים ו י. 49 ותלך והלם — על פי שמואל א יד טז: והנה ההמון נמוג וילך והלם. 50 גזרת יהלום — על פי איכה ד ז: אדמו עצם מפנינים ספיר גזרתם. 51 לכי לשלום — שמואל א יז. 51 תהלים מה יב. 52 על פי איוב כט

55 קָשֶׁב רַב קָשֶׁב צָרוּר הַמֹּר
 מְסָרִיסֵי הַמֶּלֶךְ הַקְּבוּעִים לְשֹׁמֵר
 הֵנָּם חֹשְׁבִים עַל הַמֶּלֶךְ לְאֹמֵר
 רַחֲשֵׁה אֶסְתֵּר לַמֶּלֶךְ בְּאַמְרֵי שֹׁפֵר
 בְּשֵׁם מְרֹדְכִי וְנִכְתָּב בַּסֵּפֶר
 60 בְּקֶשׁ וְנִמְצָא לִפְנֵי צְבִי עֹפֶר
 כִּי בּוֹל הָרִים יִשְׂאוּ לוֹ
 שְׁנֵיהֶם נָתְלוּ עַל הָעֵץ
 כִּי שָׁמַע מְרֹדְכִי לְשׁוֹנֵם בְּהוֹעֵץ
 נִשְׁקָה לַמֶּלֶךְ סֵם הַמָּוֶת רוֹעֵץ
 תִּשְׁוָעָה זֹאת צְפוּנָה לְדוֹר אַחֲרוֹן
 65 בְּכִתְבָּהּ עַל סֵפֶר הַזְכָּרוֹן
 לְהִיּוֹת לוֹ מִן הַמֶּלֶךְ תִּגְמּוֹל וַיִּתְרוֹן
 כִּי פָעַל אָדָם יִשְׁלֹם לוֹ.

50 גזרת — חתיכת. 55 צרור המור — מרדכי. 58 רחשה — אמרה. 60 צבי עפר — מרדכי. בול הרים — יבול הרים, סם המות עשוי מצמחי הרים. לו — למלך אחשוורוש. 63 רועץ — שובר, ממיץ.

יד: צדק לבשתי וילבשני; אסתר ה א: ותלבש אסתר מלכות. 54 וירב תפארתה — על פי משלי כח יב: רבה תפארת. 54 מלכים א ב טו. 55 קשב רב קשב — על פי ישעיה כ א ז: והקשיב קשב רב קשב; ישעיה לב ג: ואזני שומעים תקשבנה. צרור המר — שיר השירים א יג; חליון קלט: מרדכי מן התורה מניין דכתיב מר דרור (שמות ל כג) ומתרגמינן (תרגום אונקלוס) מירא דכיא (מר זך; לשון נופל על לשון מרדכי). 57 שמות א י. 58 רחשה — מלשון רחש לבי דבר טוב, תהלים מה ב. 59 ונכתב בספר — אסתר ט לב (ת קמוצה). באמרי שפר — על פי בראשית מט כא: נפתלי אילה שלוחה הנותן אמרי שפר. 60 צבי עופר — על פי שיר השירים ב ט: דומה דודי לצבי או לעפר האילים. 60 איוב מ כ. 62—63 על פי מגלה יג: בגזון ותרש שני טרסיום הוו והיו מספרין בלשון טורסי ואומרים מיום שבאת זו לא ראינו שינה בעינינו בא ונטיל ארס בספל כדי שימות והו לא היו יודעין כי מרדכי מיושבי לשכת הגזית היה והיה יודע בשבעים לשון. 63 רועץ — מלשון וירעצו וירוצצו את בני ישראל, שופטים י ח; תוספתא סנהדרין ד ז: בכתב אשרי נתנה לישראל וכשחטאו נהפכה להן לרועץ. 63 ירמיה כ י. 64 צפונה לדור אחרון — על פי הושע יג יב: צרור עוון אפרים צפונה חטאתו; תהלים קב יט: תכתב זאת לדור אחרון. 65 על פי מלאכי ג טז: ויכתב ספר זכרון לפניו; אסתר ב כג: ויכתב בספר דברי הימים לפני המלך; אסתר ו א: ספר הזכרונות. 66 תגמול — מלשון מה אשיב ליי כל תגמולוהי עלי, תהלים קטז יב. ויתרון — מלשון מה יתרון לאדם בכל עמלו, קהלת א ג. 66 איוב לד יא.

קיג

אחר כל אלה הדברים
אחשורוש את המן הרים
וינשאהו מצל כל השרים
ותעפות הרים לו

נמנע מרדכי מסגד לרשע
5 גין עמלק אשר מבטן פשע
וזה הוסיף על חטאתו פשע
לא יאבה יי סלח לו

חלק שני מן ה"מי כמוך" קיב—קטו. סימן: אני יהודה הלוי הקטן ברבי שמואל הלוי.
3 ותועפות — וגבה. 5 גין — בן, צאצא. 9 וחלך — ועני. מתעבר — כועס. 12 יחבל

1—87 על פי אסתר ג א — ה יד: אחר הדברים האלה גדל המלך אחשורוש את המן...
וינשאהו... מעל כל השרים... וכל עבדי המלך... כורעים ומשתחוים להמן... ומרדכי לא יכרע
ולא ישתחוה... וימלא המן חמה ויבו בעיניו לשלח יד במרדכי לבדו... ויבקש המן להשמיד
את כל היהודים... בחדש הראשון... הפיל פור הוא הגורל... מיום ליום ומחדש לחדש שנים
עשר הוא חדש אדר ויאמר המן למלך אחשורוש ישנו עם אחד... ודתייהם שונות מכל עם
ואת דתי המלך אינם עושים... יכתב לאבדם ועשרת אלפים ככר כסף אשקל... להביא אל
גנזי המלך ויסר המלך את טבעתו מעל ידו ויתנה להמן... ויאמר המלך להמן הכסף נתון
לך והעם לעשות בו כטוב בעיניך ויקראו סופרי המלך... ויכתב ככל אשר צוה המן אל...
שרי עם ועם... ונשלחו ספרים ביד הרצים... להשמיד להרג ולאבד את כל היהודים... ביום
אחד בשלשה עשר לחדש... אדר... ומרדכי ידע את כל אשר נעשה ויקרע מרדכי את בגדיו
וילבש שק... ויועק זעקה גדולה ומרה... ויבוא עד לפני שער המלך כי אין לבוא אל שער
המלך בלבוש שק... ותבואנה נערות אסתר... ויגידו לה... ותשלח בגדים להלביש את מרדכי...
ולא קבל ותקרא אסתר להתך... ותצוהו על מרדכי לדעת מה זה ועל מה זה... ויגד לו
מרדכי את כל אשר קרהו ואת פרשת הכסף אשר אמר המן לשקל על גנזי המלך ביהודים
לאבדם ואת פתשגן כתב הדת... נתן לו להראות את אסתר... ולצוות עליה לבוא אל המלך
להתחנן לו... ותאמר אסתר להתך ותצוהו אל מרדכי כל עבדי המלך ועם מדינות המלך
יודעים אשר כל איש ואשה אשר יבוא אל המלך אל החצר הפנימית אשר לא יקרא אחת
דתו להמית לבד מאשר יושיט לו המלך את שרביט הזהב... ויגידו למרדכי את דברי אסתר
ויאמר מרדכי להשיב אל אסתר אל תדמי בנפשך להמלט בית המלך מכל היהודים כי...
רוח והצלה יעמד ליהודים ממקום אחר ואת ובית אביך תאבדו... ותאמר אסתר להשיב
אל מרדכי לך כנוס את כל היהודים... וצומו עלי... שלשת ימים לילה ויום... ויהי ביום השלישי
ותלבש אסתר מלכות ותעמד... נכח בית המלך... יהי כראות המלך את אסתר המלכה...
נשאה חן בעיניו... ויאמר לה המלך מה... בקשתך עד חצי המלכות וינתן לך ותאמר... יבוא
המלך והמן היום אל המשתה אשר עשיתי לו... ויאמר המלך לאסתר במשתה היין מה
שאלתך... ותען אסתר... יבוא המלך והמן אל המשתה אשר אעשה להם ומחר אעשה כדבר
המלך ויצא המן ביום ההוא שמח וטוב לב... ויבא את אוהביו ואת זרש אשתו ויספר להם
המן את כבוד עשרו... ותאמר לו זרש אשתו וכל אוהביו יעשו עץ גבוה תמשים... אמח...
ויתלו את מרדכי עליו... 3ב תהלים צה ד. 4 נמנע... מסגד — על פי ויאל א יג: כי נמנע
מבית אלזיכום מנחה ונסך; במדבר כב טז: אל נא תמנע מהלך אלי. מסגד — מלשון יסגד
לו וישתחו, ישעיה מד יז. 5 גין — מלשון לא נין ולא נכר לו, איוב יח יט. גין עמלק —
על פי אסתר ג א: המן בן המדתא האגגי; שמואל א טו ח: אגג מלך עמלק; והשזה
נשמת ידועי 2: יום הזכרת לבן עמלק. אשר מבטן פשע — על פי ישעיה מח ח: ופושע

יום פָּרְעוּ לוֹ כָּל עֲבָדֵי הַמֶּלֶךְ
וּמִרְדֵּי בְּתָמוֹ הוֹלֵךְ
בִּקְשׁ לְחַרֵּחַ רִיב עַל עַם דֵּל וְחִלָּךְ
עוֹבֵר מִתְעַבֵּר עַל רִיב לֹא לוֹ

10 יַעַץ תַּחְבּוּלוֹת כְּשָׁפִים בְּצִדּוֹ
וַיָּבֹז בְּעֵינָיו בְּגָאוֹן חֲמָדוֹ
לְשַׁלַּח יָד בְּמִרְדֵּי לְבָדוֹ
בִּז לְדַבֵּר יִחְבֵּל לוֹ

הֶרְבֵּה כֶּסֶף וְזָהָב לְבָלִי חֶקֶךְ
וַיֹּאמֶר בְּלָבּוֹ זֶה עֵת לְשַׁחֵק
15 וַיָּבֵא עֲצוֹת מִרְחוֹק
לְרִשְׁתׁ מְשַׁכְּנוֹת לֹא לוֹ

וַיַּפֵּל פֹּר וַיְדוֹ בְּגוֹרֵל הָרָה
וַיֵּרָא כִּי בְּאֶדְרֵי מֵת אָבִי הַתְּעוּדָה
לֹא זָכַר כִּי הִיא עֵת הַלָּהָה
חֲבָלֵי יוֹלָדָה יָבוֹאוּ לוֹ

דָּב אֹרֵב יַעֲצוּהוּ רַעֲיוֹנָיו
20 וַיִּשְׁאַל שְׁאֵלָה מְאֹדוֹנָיו
וּמִתְלַעֲוֹת לְבִיא לוֹ
גַּם הוּא שָׁנִי אֲרִיָּה שָׁנִי

לו — יוחזק בו. 16 הדה — שלח. 17 אבי התעודה — משה נותן התורה. 18 עת הלה — שגם יום הולדתו חל באדר. 19 דב אורב — המן. 20 מאדוניו — מאחשורוש. 22 עם —

מבטן קרא לך. 6א על פי איוב לך לו: כי יוסיף על חטאתו פשע. 6ב דברים כט יט. 8 בתמו הולך — על פי משלי יט א: טוב רש הולך בתמו. 9 לתרחר ריב — משלי כו כא. עם דל — משלי כח טו; ועל פי צפניה ג יב: עם עני ודל. עם דל וחלך — וכן אמיץ פודה. 26 חלך — וכן גבירול, שירי הקדש סד 37; מלשון עינו לחלכה יצפנו... יארב לחטף עני, תהלים י ח-ט; עליך יעזב חלכה, יתום אתה היית עוזר, תהלים י יד. 9ב משלי כו יז. 10 יעץ תחבולות — על פי משלי כד ו: כי בתחבולות תעשה לך מלחמה ותשועה ברב יועץ. כשכים בצדו — על פי במדבר לג נה: לשכים בעיניכם ולצנינים בצדיכם. 11 בגאון חמדו — על פי יחזקאל כד כא: גאון עזכם מחמד עיניכם. 12ב משלי יג יג. 13 הרבה כסף וזהב — על פי דברים ח יג: וכסף וזהב ירבה לך. לבלי חק — ישעיה ה יד. 14 על פי בראשית יז יז: ויפל אברהם על פניו ויצחק ויאמר בלבו; ויאמר המן בלבו; קהלת ג ד: זעת לשחק. 15א על פי ישעיה טז ג: הביאי עצה; ישעיה כה א: עצות מרחוק. 15ב חבקוק א ו. 16-18 על פי מגלה יג: כיון שנפל פור בחדש אדר שמח שמחה גדולה אמר נפל לי פור בירת שמת בו משה ולא היה יודע שבשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד. 16 וידו... הדה — על פי ישעיה יא ח: ועל מאורת צפעוני גמול ידו הדה. 17 התעודה — מלשון לתורה ולתעודה, ישעיה ח כ. 18ב הושע יג יג. 19 דב אורב — איכה ג י. רעיוניו — מספר רבים מלשון ורעיונהי יבהלונה (ורעיוניו יבהלוהו), דניאל ה ו.

הֵן עִם אַחֲזֹר נְזֹזְרו
 דְּתִיבָהּ שׁוֹנוֹת וְדִתְךָ בֵּל יִנְצְרו
 רִיחַ יִזְרְעוּ וְסוּפְתָהּ יִקְצְרו
 קָמָה אֵין לוֹ

25 הַכִּינּוֹתִי כֶסֶף לְגִנְזִיךָ יַעֲלֶה
 לְאַבֵּד זֶה הַגּוֹי הַנִּגְעָל
 כָּל הַבְּרָפִים אֲשֶׁר לֹא כָרְעוּ לַבַּעַל
 וְכָל הַפֶּה אֲשֶׁר לֹא נָשֶׁק לוֹ

לְהִבִּיא אֶל גִּנְזִי הַמֶּלֶךְ אֶסְף
 עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים כֶּכָּרִי כֶסֶף
 30 וְנִפְשׁ אָפָה לְכָל בֵּית יוֹסֵף
 פַּעַם אַחַת וְלֹא אֶשְׁנָה לוֹ

וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ יְהִי לְךָ קִנְיָנְךָ
 וְזֹאת טַבַּעְתִּי עַל יָד יְמִינְךָ
 וְהָעַם לַעֲשׂוֹת בּוֹ כְּטוֹב בְּעֵינֶיךָ
 וְכָא עַד קֶצֶוּ וְאֵין עוֹזֵר לוֹ

יֵצֵא וְסוּפְרִי הַמֶּלֶךְ נִקְרָאוּ
 35 וַיִּכְתְּבוּ כָּלֵל אֲשֶׁר הוֹרָאוּ
 וְאֵל כָּל עַם וְעַם רָצִים יֵצְאוּ
 שָׂרֵי הָרֶכֶב אֲשֶׁר לוֹ

הָיָה דְּבָרוֹ נְחוּץ לְאֹמֶר
 כֶּרֶם חֲמֹר בָּיוֹם אֶחָד לְזִמְרוֹ
 בְּשִׁלְשָׁה עֶשְׂרֵי הָחֹל וְגִמְמוֹ
 לֹא אוֹסִיף עוֹד עֶבֶר לוֹ

ישראל. אחור נזרו — סרו מדתי המלך. 23 ינצרו — ישמרו. 24 קמה — תבואה. 30 בית יוסף — בית ישראל. אשנה — אחזר. 31 קנינך — כספך. 35 הוראו — צוו. 37 נחוץ — מהיר, דוחק. 38 כרם חמר — ישראל המושולים לכרם יין. לזמר — לקצץ. 41 אריאל —

21 יואל א ו (שניו שני אריה). 22 אחור נזרו — על פי ישעיה א ד: נזרו אחור. 23 ודתך בל ינצרו — על פי דברים לג ט: ובריתך ינצרו. 24 הושע ח ז. 26 זה הגוי — על דרך זה הים גדול, תהלים קד כה. הנגעל — מלשון כי שם נגעל מגן גבורים, שמואל ב א כא. 27 מלכים א יט יח. 30 על פי שמואל א כו ח: אכנו נא... פעם אחת ולא אשנה לו. ונפש אבה — על פי דברים יט ו: והכהו נפש. לכל בית יוסף — שמואל ב יט כא. 31 יהי לך קנינך — על פי בראשית לג ט: יהי לך אשר לך. קנינך — מלשון מלאה הארץ קנינך, תהלים קד כד; ובכל קנינך קנה בינה, משלי ד ז. 32 על פי בראשית מא מב: ויסר פרעה את טבעתו מעל ידו ויתן אותה על יד יוסף; ורמיה כב כד: חותם על יד ימיני. 33ב דניאל יא מה. 33ב דברי הימים ב יח ל. 37 היה דברו נחוץ — על פי שמואל א כא ט: כי היה דבר המלך נחוץ. 38 כרם חמר... לזמר — על פי ישעיה כז ב: כרם חמר; ויקרא כה ג: תזמר כרמך. 39 החל וגמור — על פי שמואל א ג יב: החל וכלה. 39ב עמוס ז ח.

40 קָרַע מְרִדְכִי בְּגָדָיו לִפְנֵי אֵל

וַיִּצְעַק מִרְעַל גּוֹלֶת אֲרִיאֵל

הַבָּנִים אֵין לִישְׂרָאֵל

אם יורש אין לו

טָרוֹף טָרַף שָׁאֵר הַמוֹנִי

מִי נָתַן לְמִשְׁפָּה יַעֲקֹב לְמוֹנִי

45 וַיִּשְׂרָאֵל לְבוּזִים הָלֵא יִי

זו חטאנו לו

נִעְרוֹת אֶסְתֵּר הַגִּידוּהָ דָּבָר

שְׁמַעְנוּ צָעָקָה כִּיעֲנִים בְּמִדְבָּר

וּמְרִדְכִי בַלְבוּשׁ שֶׁק עָבַר

לא ידענו מה היה לו

בְּגָדִים שָׁלַחָה לְהַלְבִּישׁוֹ

50 וְלֹא קָבַל מִמְרִירוֹת נִפְשׁוֹ

וַתִּשְׁלַח לְהַתֵּךְ לְחֶקְרוֹ וּלְדָרְשׁוֹ

לדעה מה יעשה לו

רוּחוֹ הוֹצִיא לְהַתֵּךְ וְחָנָה

וּפְרִשְׁתִּי הִפְסֵף לִפְנֵי שָׁוָה

וַהֲפִתְשֶׁנָּה שְׁלַח וְעַל אֶסְתֵּר צָוָה

לבוא אל המלך להתחנן לו

55 בְּתִשְׁבּוּבָתָהּ אָמְרָה לְהַשְׁכִּיבֹהּ

דַּע כִּי בֶן מוֹת אֲשֶׁר לֹא יִקְרָא וַיָּבֹא

לְכַד מֶאֱשֶׁר יוֹשִׁיט לוֹ הַמֶּלֶךְ אֶת שֶׁרֶבִיט זָהָבֹהּ בְּקָרֵב אִישׁ לְהַשְׁתַּחֲוֹת לוֹ

ירושלים. 44 למוני — לאויבי. 45 זו — אשר. 52 וחוה — וספר. 53 שוה — גולל. 54 — והפתשנה — וההעתק. 56 בן מות — בן מות הוא. 58 יקיר — מרדכי. הדסה —

41 אריאל — מלשון הוי אריאל אריאל קרית חנה דוד, ישעיה כא א. 42 ירמיה מט א. 43 טרוף טרף — בראשית לו לג. 44—45 על פי ישעיה מב כד: מי נתן למססה יעקב וישראל לבוזים הלא יי זו חטאנו לו. 44 למוני — מלשון והאכלתי את מוניך את בשדם, ישעיה מט כו. 47 צעקה כיענים במדבר — על פי מיכה א ח: מספר כתנים ואבל כבנות יענה; איכה ג ד: בת עמי לאכזר כיענים במדבר. 48 שמות לב א. 50 ממרירות נפשו — על פי יחזקאל כא יא: בשברון מתנים ובמרירות תאנח; יחזקאל כז לא: ובכו אליך במר נפש. 51 לחקרו ולדרשו — על פי דברים יג טו: ודרשת וחקרת. 51 שמות ב ד. 52 רוחו הוציא — על פי משלי כט יא: כל רוחו יוציא כסיל. ודעה — מלשון אחור שמע לי, איוב טו יז. 53 שוה — מלשון שויתי יי לנגדי תמיד, תהלים טז ח. 55 בתשובתה — מלשון ותשובותיכם נשאר מעל, איוב כא לד. 56 בן מות — שמואל א כ לא. 57 שמואל ב

יִקִּיר כְּשִׁמְעוּ דְּבָרֵי הַדָּסָה

זַעַק אֶהָהּ כִּי אֵין מְנוּסָה

כִּי חֲטָאתִי לוֹ 60 זַעַף יִי אֶשָּׂא

שְׁלַח לָהּ לֵאמֹר אֵל תִּדְרָמִי

לְהַמְלִיט בֵּית הַמֶּלֶךְ מִכָּל לְאָמִי

כִּי אַתְּ תֹאבְדִי, וְאוֹלָם עָמִי

מִמָּקוֹם אַחֵר יִשְׁלַח שְׁלוֹמִי

65 עוֹשֶׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו

כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמָיו

וְתַעֲנֶהוּ לִפְנֵי כֶּנֶס כָּל חוֹכֵי פְדִיּוֹם

וְצוּמֵי עָלֵי שְׁלֹשֶׁת יָמִים לִילָה וַיּוֹם

וְרַחֲמִים בְּקֶשׁוֹ מֵאֵל נוֹרָא וְאֵים

70 אֵל נְדָרָשׁ לְכָל לֵב יִדְרָשְׁנוּ

נִכְמְרוּ רַחֲמָיו עַל עַם יִקְרָאנוּ

וַיֵּאמֶר עוֹד זְכוֹר אֶזְכְּרֵנוּ

לְבִשָּׂה חֵן בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וְתִלְךְ

וְתִיקֶר עַד מָאֵד בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ

75 וַיְבֹז בְּכָל אֲשֶׁר הוּא מוֹלֵךְ

וְעַל כָּל אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ

טו ה. 58 יקיר — מלשון הבן יקיר לי אפרים, ירמיה לא יט. 60 מיכה ז ט. 62 לאמי — מלשון ולאם מלאם יאמץ, בראשית כה כג. 63 ויקרא כה מח. 64 שלומיו — מלשון שלח ידו בשלומיו חלל בריתו, תהלים נה כא. 65 איוב כה ב. 66 איכה ג כב. 66 איכה ג כד. 67 חוכי — מלשון אשרי כל חוכי לו, ישעיה ל יח. פדיום — מלשון ויקח משה את כסף הפדיוס, במדבר ג מט. 69 ורחמים בקשו — על פי סוטה לד: אבותי בקשו עלי רחמים. נורא ואים — על פי חבקוק א ז: אים ונורא הוא. 69 ישעיה סב ז. 70 על פי ישעיה סה א: נדרשתי ללא שאלו; תהלים קיט ב: אשרי נוצרי עדותיו בכל לב ידרשוהו. 71 נכמרו רחמיו — בראשית מג ל. 72 על פי ירמיה לא יט: זכור זוכרנו עוד על כן המו מעי לו רחם ארחמנו. 73 על פי מלכים ב א יד: תיקר נפשי בעיניך; מלכים א א ד: והנערה יפה עד מאד. 75 ויבז — מלשון ויבז בעיניו לשלח יד במרדכי לבדו, אסתר ג ו. 75 וכן

הִיפָּהּ בְּנָשִׁים נָטַע נֶעֱמָן
 מֶה שְׁאַלְתָּךְ פִּי הַכֹּל מִזְמָן
 וְתֹאמַר יָבוֹא הַמֶּלֶךְ וְהָמָן
 לְמַחֵר קִרְאַתָּם לְסוֹד נִכְמָס
 80 וַיֵּצֵא הָמָן בַּיּוֹם הַהוּא שְׂמֵחַ וְנִגְעֵלִים
 וְהוּא בַּמְּלָכִים יִתְקַלֵּם
 וַיָּבֵא אוֹהֲבָיו וּזְרָשׁ אִשְׁתּוֹ
 וַיִּסְפֹּר לָהֶם כְּבוֹדוֹ וּמַמְשָׁלְתּוֹ
 וּבְגָזָה עֹמֶדֶת לְעִמָּתוֹ
 85 יַעֲצוּהוּ עֲשׂוֹת עֵץ גְּבֵה חֲמִשִּׁים
 לְתֵלֹת עָלָיו קֶרֶשׁ קֶרֶשִׁים
 וּלְהַכִּינוֹ כְּחֻצָּצוֹ מִכָּל חֲרָשִׁים
 אֶל הַמִּשְׁתָּה אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לוֹ
 וְרוֹנָנִים מְשַׁחֵק לוֹ
 הוּא הַמְּרַבֶּה לֹא לוֹ
 חֲרָשׁ חָכָם יִבְקֹשׁ לוֹ.

אסתר. 67 כנס — אסף. חוכי פדיום — מקוי פדות. 79 נכמס — כמוס. 80 ונעלס — ועליו. 86 קדש קדשים — את מורכבי.

אלהים עדר 54ב; בראשית לט ה. 76 היפה בנשים — שיר השירים א ח. נטע נעמן — על פי ישעיה יז י: נטעי נעמנים. 77 מזמן — מלשון עתים מזמנים, עזרא י יד; מקום מזמן לפרענות, סנהדרין קב. 79 נכמס — מלשון הלא הוא כמוס עמדי חתום באוצרותי, דברים לב לד; והשוה יוסי בן יוסי, אפחד במעשי 23, מירסקי 99: ליום זה נכמס סכם חשבונות; גבירול, יי מה אדם הלא 6: אם תפקד עליו עוונת הנכמס. 80 ונעלס — מלשון כנף רננים נעלסה, איוב לט יג. 81 חבקוק א י. 84 חבקוק ב ו. 86 קדש קדשים — שמות כט לו. 87 ישעיה מ כ.

קיד

אלהים עדר צאנו בקר
ותד שנת המלך עד יהי חוקר
בספר הזכרונות והיה בקר

במצאו את דבר מרדכי מפרש

5 מה נעשה יקר וגדלה דרש

ויאמר כי לא פרש מה יעשה לו

1—66 על פי אסתר ו א — ט כח: בלילה ההוא נדרה שנת המלך ויאמר להביא את ספר הזכרונות דברי הימים ויהיו נקראים לפני המלך וימצא כתוב אשר הגיד מרדכי על בגתנא ותרש... ויאמר המלך מה נעשה יקר וגדלה למרדכי על זה ויאמרו נערי המלך משרתיו לא נעשה עמו דבר... ויבוא המן ויאמר לו המלך מה לעשות באיש אשר המלך חפץ ביקרו... ויאמר המן... יביאו לבוש מלכות אשר לבש בו המלך וסוס אשר רכב עליו המלך... ונתון הלבוש והסוס על יד איש משרי המלך הפרתמים והלבישו את האיש אשר המלך חפץ ביקרו והרכיבוהו על הסוס ברחוב העיר וקראו לפניו ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו ויאמר המלך להמן מהר קח את הלבוש ואת הסוס כאשר דברת ועשה כן למרדכי היהודי... אל תפל דבר מכל אשר דברת... וישב מרדכי אל שער המלך והמן נדחף אל ביתו... ויספר המן ל... ש אשתו ולכל אוהביו את כל אשר קרהו ויאמרו לו חכמיו וורש אשתו אם מזרע היה... מרדכי אשר החלות לנפל לפניו לא תוכל לו... עודם מדברים עמו וסריסי המלך הגיעו וביהילו להביא את המן אל המשתה אשר עשתה אסתר... ויאמר המלך לאסתר... במשתה היין מה שאלתך אסתר המלכה ותנתן לך ומה בקשתך עד חצי המלכות ותעש ותען אסתר המלכה ותאמר אם מצאתי חן בעיניך המלך ואם על המלך טוב נתת לי נפשי בשאלתי ועמי בבקשתי כי נמכרנו... להשמד להרג ולאבד... ויאמר המלך... מי הוא זה ואי זה הוא אשר מלאו לבו לעשות כן ותאמר אסתר איש צר ואויב המן הרע הזה... והמלך קם בחמתו... אל גנת הבית... והמלך שב... והמן נופל על המטה אשר אסתר עליה... ויאמר הרבונה אחד מן הסריסים... גם הנה העץ אשר עשה המן למרדכי... עומד בבית המן... ויאמר המלך תלוהו עליו ויתלו את המן על העץ אשר הכין למרדכי... ביום ההוא נתן המלך אחשוורוש לאסתר המלכה את בית המן... ותשם אסתר את מרדכי על בית המן ותוסף אסתר ותדבר לפני המלך... ותתחנן לו להשיב את הספרים מחשבת המן... אשר כתב לאבד את היהודים... פתשגן הכתב להנתן דת... ולהיות היהודים עתידים... להנקם מאויביהם... ועושי המלאכה אשר למלך מנשאים את היהודים כי נפל פחד מרדכי עליהם... ויכו היהודים בכל אויביהם ובשושן הבירה הרגו היהודים ואבד חמש מאות איש ואת פרשנדא ואת דלפון ואת אספתא ואת פורתא ואת אדליא ואת ארירתא ואת פרמשתא ואת אריסי ואת ארידי ואת ויותא עשרת בני המן... ויכתב מרדכי את הדברים האלה וישלח ספרים אל כל היהודים... להיות עושים את יום ארבעה עשר לחדש אדר ואת יום חמשה עשר בו בכל שנה ושנה... קימו וקבלו היהודים עליהם להיות עושים את שני הימים האלה... בכל שנה ושנה והימים האלה נזכרים ונעשים בכל דור ודור... וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם.

1 על פי יחזקאל לר יא—ב: כי כה אמר אדני יי הנני אני ודרשתי את צאני ובקרתים כבקרת רועה עדרו... כן אבקר את צאני; מיכה ה ז: בעדרי צאן; והשוה אסיר משתר 26: עדרו בקר. 2 עד יחד חוקר — על פי איוב לב יא: עד תחקרן. 3 בקר ויודע יי את אשר לו — במדבר טז ה. 4 מפרש — נחמיה ח ח. 6 כי לא פרש מה יעשה לו — במדבר

גִּלְהָ אֶזְנוֹ הָמָן בְּדָבָרוֹ
 מִה לַעֲשׂוֹת בְּאִישׁ אֲשֶׁר הִמְלִיךְ חֶפֶץ בִּיקְרוֹ
 וַיַּעַן וַיִּנְקֹשׁ בְּמֶאֱמָרוֹ
 פִּי כָסִיל מַחְתָּה לוֹ

10 דָּבָר לַעֲדוֹתוֹ בְּעֲרֵי מַלְכִּים
 וּלְלַכֵּת לִפְנֵי אֶחָד מִהַנְּסִיכִים
 וּלְבֹו בְּמַחֲשָׁבֵי הוֹלֵךְ חֲשָׁכִים
 וְאֵין נֶגֶה לוֹ

הַיָּשִׁיבוֹ הִמְלִיךְ בֶּן דָּבָרָת
 עֲשֵׂה לְמֶרְדֵּכִי הַיְּהוּדִי כָּל אֲשֶׁר אָמַרְתָּ
 15 בֶּן מִשְׁפָּטָא אֲתָה חֲרָצְתָּ
 כְּמִשְׁפָּט הִזָּה יַעֲשֶׂה לוֹ

וַיָּשֶׁב מֶרְדֵּכִי אֶל מִשְׁמֶרֶתוֹ
 וְהָמָן נִדְּחָף אֶל בֵּיתוֹ
 וַיִּנְעֲדוּ אוֹהֲבָיו וַיִּנְרֹשׁ אֶשְׁתּוֹ
 לְבֹא לְנוֹד לוֹ

וְרַע יִשְׁוּרוֹן - זָכְרוּ נְבוּזַי -
 20 אִם יֵשׁ מֶרְדֵּכִי אֶחָד מִבְּנֵי
 אֲשֶׁר הַחֲלוּת לְנַפֵּל לִפְנֵי
 לֹא תוֹכֵל לוֹ

חֲכָמָיו עוֹדִם מְדַבְּרִים עִמּוֹ
 וְסָרִיסֵי הִמְלִיךְ הִבְהִילוּהוּ לְהַקִּימוֹ
 וְלֹא רָאָה פִּי יְבֹא יוֹמוֹ
 יִישָׁח לוֹ

חלק שלישי מן ה"מי כמוך" קיב—קטו. סימן: א—ת.
 9 מחתה — שבר, אסוף. 10 לעדותו — להלבישו. 11 וללכת — ושילך. 13 כן — נכון.
 19 זכרו — הזכירו. 20 אם יש מרדכי — אם מרדכי הוא. 27 לנגדך — לעמתך. 31 זה

טו לד. 7 על פי שמואל א ט טו: ויי גלה את און שמואל. 9 וינקש במאמרו — על פי דברים יב ל: השמר לך פן תנקש אחריהם; משלי ו ב: נוקשת באמרי פיך נלכדת באמרי פיך. במאמרו — מלשון ואת מאמר מרדכי אסתר עושה, אסתר ב כ. 9 משלי יח ז. 10 לעדותו בעדי — על פי יחזקאל טז יא: ואעדר עדי; יחזקאל טז ז: ותבואי בעדי עדיים. 11 מהנסיכים — מלשון נסיכי סיוח, יהושע יג כא. 12 במחשבו — השוה גבירול, כתב סתו 2: לא נתכנו כהם לחושב במחשבו; וראה עוד מלון לשירת הנגיד 428, מלון לשירת גבירול 425. הולך חשכים ואין נגה לו — על פי ישעיה נ י: אשר הלך חשכים ואין נגה לו. 13 על פי במדבר כז ז: כן בנות צלפחד דוברות. 15 מלכים א כ מ. 15 שמות כא לא. 16 משמרתו — במדבר ג ז. 18 ויועדו... לבוא לנוד לו — על פי איוב ב יא: ויועדו יחדו לבוא לנוד לו ולנחמו. 19 זרע ישורון — על פי ירמיה לג כו: זרע יעקב; ישעיה מד ב: אל תירא עבדי יעקב וישורון בחרתי בו. נבזוי — ישעיה כט יד. 24 על פי

- 25 טָרַם כָּלוֹת מִשְׁתָּה הַיֵּין
אָמַר הַמֶּלֶךְ אֶל יִפְתָּ הָעֵין
וַתִּבְדָּךְ וַתִּתְחַנֵּן לוֹ
- יִפְתָּן לִי נַפְשִׁי בִּשְׁאֵלָתִי
וְעַמִּי, אֲדוֹכִי הַמֶּלֶךְ, בְּבִקְשָׁתִי
30 כִּי נִמְכַּרְנוּ לְצוֹרֵר לְהַכְרִיתִי
תָּאוֹת לִבּוֹ נִתְּמָה לוֹ
- כִּי מֵה חֶפְצִי אַחֵר זֶה הַצֶּעַר
וּכְלִי הַקָּרֵב שֶׁתּוֹ שֶׁתּוֹ הַשֶּׁעַר
וַיִּשְׁאָג אֲרִיָּה בִּיעֹר
וְטָרַף אֵין לוֹ
- לֵה אָמַר מִי הוּא זֶה מִכָּל אֲנָשִׁי
35 וְאֵי זֶה הוּא מִכָּל מַגְרָשִׁי
אִו מִי מְנוּשִׁי
אֲשֶׁר מִכְרָתִי אֶתְכֶם לוֹ
- מִהֲרָה לַעֲנוֹת הָמָן זֶה הָרֶעַ
אֲשֶׁר פָּרְעוֹת בְּגוֹי צָדִיק פָּרַע
אִוִּי לְרָשָׁע רָע
כִּי גְמוּל יָדָיו יַעֲשֶׂה לוֹ
- 40 וַנִּמְלֵא חֲמָה וָקֶם אֶל בְּנוֹ
וּבְשׁוּבוֹ רָאָהוּ נוֹפֵל עַל פָּנוֹ
וַיִּגְלוּ שְׁמֵימִם עֲוֹנוֹ
וְאֶרֶץ מִתְקוֹמָמָה לוֹ

הַצֶּעַר — הַצֶּעַר הַזֶּה. 35 מַגְרָשִׁי — אֲרִצוֹתִי. 41 כְּנוּ — מִקוֹמוֹ, מִטְּתוֹ שֶׁל אַחֲשׁוּרֶשׁ.

תהלים לז יג: אדני ישחק לו כי ראה כי יבוא יומו. 26 יפת העין — וכן אדון חסדך 32; על פי שמואל א טז יב: אדמוני עם יפה עינים וטוב ראי. 30 תהלים כא ג. 31 על פי איוב כא כא: כי מה חפצו בביתו אחריו. הַצֶּעַר — מלשון כל העולם כלו בנחת וחנינא בצער, יומא נג. 32 וכלי הקרב — על פי קהלת ט יח: טובה חכמה מכלי קרב; ישעיה כב ז: והפרשים שות שתו השערה. 33 עמוס ג ד. 35—36 על פי ישעיה נ א: כה אמר יי אי זה ספר כריתות אמכם אשר שלחתי או מי מנושי אשר מכרתי אתכם לו; ויקרא כא ז: ואשה גרושה מאשה. 38 על פי שופטים ה ב: בפרע פרעות בישראל. גוי צדיק — ישעיה כו ב. 39 ישעיה ג יא. 41 על כנו — על פי בראשית מא יג: אותי השיב על כני. 42 איוב כ כז. 47 האף והחמה — על פי דברים כט כז: באף ובחמה ובקצף גדול. 48 כי

סָרִיס אָחֵר גָּלָה חֲטָאתוֹ
 הוּ עֵץ עָשָׂה לְמִרְדְּכִי בְּבֵיתוֹ
 45 וַיֵּצֵא הַמֶּלֶךְ לְתִלּוּתוֹ
 עַל הָעֵץ אֲשֶׁר הָכִין לוֹ

עֲמָדָה אֶסְתֵּר לְבִקֵּשׁ עַל עַמָּה
 לְהָשִׁיב סִפְרֵי הָאֵף וְהַחֲמָה
 כִּי נָחַם יי עַל מַכָּה עֲצוּמָה
 וְשָׁב וְרָפָא לוֹ

פִּתְשָׁגֶן הַפֶּתַח לְהִיּוֹת הַיְּהוּדִים
 50 לְהִרְגַּ בְּשׁוֹנְאֵיהֶם עֲתִידִים
 כִּי נָפַל פֶּחַד מִרְדְּכִי עַל הַמּוֹרְדִים
 וְשָׁלוֹם הָיָה לוֹ

צָנָה מִרְדְּכִי עַל עַם לֹא אֱלֻמֶּן
 מוֹשִׁיעַ וְרַב וְנָגִיד וְנֶאֱמָן
 וְהַפְּקֵד עַל בֵּית הָמֶן
 וְעַל כָּל אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ

55 קִרְשָׁתִי לְצוּרֵי מִזְבֵּחַ
 וְאֶכִּין לְכִנּוֹי מִטְבַּח
 בַּעֲוֹן אֲבִיהֶם הַמֵּרָצָח
 וְאַלֶּה שְׁמוֹת הַיְּלֹדִים לוֹ

רַצְצָתִי פֶרֶשְׁנֶדְתָּא דְלָפֹן אֶסְפֶּתָא
 פּוֹרְתָא אֲדִלְיָא אֲרִידְתָּא
 60 פֶּרֶמְשָׁתָא אֲרִיסִי אֲרִידִי וַיִּזְתָּא
 וְגַם קְבוּרָה לֹא הָיְתָה לוֹ

52 צוה — הפקד, מונה. 55 קרשתי — הכינותי, זמנתי. 61 רע — תרועה.

נחם על יי — עמוס ז ג. 48 ישעיה ו י. 51 מלכים א ה ד. 52 צוה — במדבר ג טז.
 52—53 על פי שמואל ב ו כא: לצוות אותי נגיד על עם יי על ישראל; ירמיה נא ה: לא
 אלמן ישראל; ישעיה יט כ: מושיע ורב. 54 הפקד — הצורה על פי ויקרא ה כג: הפקדון
 אשר הפקד אתו; המובן על פי דברי הימים ב לר יב: ועליהם מפקדים יחת ועובדיהו.
 54 וכן אחר כל אלה 75; בראשית לט ה. 55 על פי ירמיה כב ז: וקדשתי עליך משחיתים.
 56 על פי ישעיה יד כא: הכינו לבניו מטבח. 57 על פי במדבר יד יח: פוקד עון אביו
 על בניו. 57 שמואל ב ה יד. 58 רצצתי — מלשון אתה רצצת ראשי לויתן, תהליכ
 עד יד. 60 קהלת ו ג. 61 שללתי שוללי — על פי יחזקאל לט י: ושללו את שולליהם.

שָׁלַלְתִּי שׁוֹלֵלִי וְאָרִיעַ רַע
 כִּי עָלָה מִשְׁאֹל אֶבְיוֹן גֹּרַע
 וַיִּמְלֹט עָנִי מִשׁוֹעַ
 וַיִּתְּאוּם וְלֹא עוֹזֵר לוֹ

תִּפְתָּב זֹאת לְדוֹר אֶחָד
 65 וְלִבְנֵי בָנִים תִּהְיֶה לְזָכוֹן
 וְכָל הַמְּזִכִּיר אוֹתָהּ יִלֵּן
 אֲשֶׁר־יִהְיֶה הָעַם שֶׁכָּכָה לוֹ.

קטו

אֶכְלוּ רַעִים שְׁתוּ וְשָׁכְרוּ
 יָמֵי הַפּוֹרִים בְּשִׁמְחָה שִׁמְרוּ
 וְעַם שִׁמְחָתְכֶם הָאֶבְיוֹנִים זָכְרוּ
 וְשָׁלְחוּ מְנוֹת לְאֵין נָכוֹן לוֹ

גָּסִי אֶל מָאֵז נְשֹׂאוֹנִי
 5 וּבִנְכִי הֵיטָב הָעֲבִירוֹנִי
 וְלִכֹּן כְּלִיּוֹתִי יִסְרוֹנִי
 דוֹם לִי וְהִתְחוֹלֵל לוֹ

יֹום צֹאת פְּרָעָה אֶחָדִי
 לְטוֹרֵף כְּפֹאֲרִיהָ עֲדֹרִי
 נִצְבּוּ בַּחֲמוּמָה מִיָּמֵי מִשְׁפָּרִי
 וַיִּתְנַעֲשׂוּ כִּי חָרָה לוֹ

קטו חלק רביעי מן ה"מי כמוך" קיב—קטו. סימן: אני יהודה.
 6 דום — קוה. והתחולל — ויחל.

ואריע רע — על פי מיכה ד ט: ועתה למה תריע רע. 62 על פי תהלים ל ד: יי העלית מן שאול נפשי; תהלים פח טז: עני אני וגווע מנער. 63 על פי איוב כט יב: כי אמלט עני משווע ויתום ולא עוזר לו. 64 תהלים קב יט. 65 ולבני בנים — השוה שמעון בן יצחק, ברוך יי יום יום 59 (הברמן קפג): בנים ובני בנים. 66 וכל המזכיר אותה — על פי ישעיה יט יז: כל אשר יזכיר אותה. ירן — מלשון וצדיק ירון (ו שרוקה) ושמח, משלי כט ו; ותרן לשון אלם, ישעיה לה ו. 66 תהלים קמד טו.

קטו 1 שיר השירים ה א. 3ב נחמיה ח י. 4 נסי — מלשון יי נסי, שמות יז טו, אונקלוס: ופלח עלוהי קדם יי דעבד לה נסין (ועבד עליו לפני יי שעשה לו נסים); עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש, אבות ה ה. 5 ובנכני הים — על פי איוב לח טז: הבאת עד נבכי ים. 6א על פי תהלים טז ז: אף לילות יסרוני כליותי. 6ב תהלים לו ז. 7 על פי שמות יד כג: וירדפו מצרים ויבאו אחריהם כל סוס פרעה רכבו ופרשיו. 8 על פי תהלים יז יב: כאריה יכסף לטרף; מיכה ה ז: כאריה בבהמות יער ככפיר בעדרי צאן. 9א על פי שמות טו ח: נצבו כמו נד נוזלים; שמות יד כב: והמים להם חומה; תהלים צג ד: אדירים

10 יֵצֵא צֹר אַחֲרֵי עִם קְדוֹשׁוֹ

וַיִּשְׁלַח צוֹר עָנְנוֹ לְהַפְרִישׁוֹ

לְהַצִּיל לוֹ

לְהִיטוֹת צֶל עַל רֹאשׁוֹ

הָעֲבִירוּ בִּיבֶשֶׁת וַצְרֵי הַחֲרִיד

בֵּינוּ וּבֵין רוֹדְפָיו הַפְרִיד

חֻקְקֵי בְּסֻלַּע מִשְׁפָּן לוֹ

15 וּלְתַחֲתִיּוֹת מִצּוֹלָה אוֹתָם הוֹרִיד

וּבָשׁוּב הֵימָּה לְאִיתָנוּ

נִלְבַּע פְּרָעָה וְכָל הַמוֹנוֹ

וַיֵּרָא כִּי לֹא יָכַל לוֹ

כִּי הֵימָּה הַכְּבִיד מִרְפָּבוֹת גָּאוֹנוֹ

דִּהְרֹת אֲבִירִים בְּאֲדִירִים נָפְלוּ

20 וּכְעוֹפֶרֶת בְּמִים רַבִּים צָלְלוּ

בְּנֶבֶל עֲשׂוֹר וַמָּרוּ לוֹ

וְרוֹדְשֵׁי יִי שָׁמוּ יִהְלְלוּ

הָרָאנוּ יְדוֹ הַנִּפְלָאָה

עַל שְׁפַת הֵימָּה נוֹרָאָה

בְּמִירוֹת נָרִיעַ לוֹ

אֲשִׁירָה לִּי כִּי גָאָה גָאָה

11 לְהַפְרִישׁוֹ — לְהַבְדִּילוֹ, לְסוֹכֵךְ עָלָיו. 17 נִטְבַּע — טָבַע. 19 בְּאֲדִירִים — בְּמִים אֲדִירִים.

משברי ים. 9 תהלים יח ח. 10 על פי שמות יד י: ויחזק יי את לב פרעה מלך מצרים וירדף אחרי בני ישראל; דברים ז ו: כי עם קדוש אתה ליי אלהיך. 11 על פי שמות יד יט—כ: ויסע עמוד הענן מפניהם ויעמד מאחריהם ויבוא בין מחנה מצרים ובין מחנה ישראל; תהלים קה לט: פרש ענן למסך. 12 יונה ד ו. 13 על פי שמות יד כח—כט: וישבו המים ויכסו את הרכב ואת הפרשים לכל חיל פרעה... ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך המים; תפלת עזרת אבותינו: חדים טבעת וידידים העברת; שופטים ח יב: וכל המחנה החריד. 14 על פי שמות יד יט—כ: ויסע עמוד הענן מפניהם ויעמד מאחריהם ויבוא בין מחנה מצרים לבין מחנה ישראל; והשוה 11: וישלח צור עננו להפרישו. 15 על פי שמות טו ד—ה: מרכבות פרעה וחילו ירה בים... ירדו במצולות. 16—18 על פי שמות כז—כח: וישב היס... לאיתנו... וישבו המים ויכסו את הרכב ואת הפרשים לכל חיל פרעה; שמות טו ד: מרכבות פרעה וחילו ירה בים ומבחר שלישי טבעו בים סוף; שמות יד כה: ויסר את אופן מרכבותיו וינהגו בכבדות. 17 נטבע — השוה שוחר טוב סח יג: אלה שנטבעו במים על קדוש השם; יוסיפון, רע: אשר נטבעו בים. 18 בראשית לב כה. 19—20 על פי שופטים ה כב: דהרות אביריו; שמות טו י: צללו כעופרת במים אדירים. 21 על פי תהלים לד יא: ודורשי יי; תהלים כב כז: יהללו יי דורשיו; תהלים קמח ה: יהללו את שם יי. 22 תהלים לג ב. 22—23 על פי שמות יד ל—לא: וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים וירא ישראל את הים הגדולה אשר עשה יי במצרים. 24 שמות

25 דגלים עברו ביבשה
ולפניהם אל נערץ בקדשה
אז שוררו שירה חדשה
מי כמוכה באלים יי.

קטז

את מלחמות יי בהנקמו לי אחזה
בקראו הידר על צוררי ונצחם על בגדי אזה
גת דרך לבן עמלק בן המרצח הזה
יום בשורה היום הזה

5 דב שכול נהם ועצות קרא מפרוץ
הפיל פור והופר, חקק און ונמחק
ובהמלך בבית המלך הבה נשחית את בית יצחק
יושב בשמים ישחק

25 דגלים — מחנות בני ישראל. 26 נערץ — יראוי.
קטז קרובה. מתחלקת לתשעה חלקים: 1 מגן: קטז. את מלחמות. 2 פזמון: קיז. יעץ הצר.
3 חתימה לפזמון: קיח. ירים הוד. 4 מחיה: קיט. מכנה הארץ. 5 חתימה למחיה: קכ. לפניו
ילין בכי. 6 משלש: קכא. לוכד חכמים. 7 פזמון: קכב. יאמר נא ישראל. 8 פזמון: קכג. יושב
תהלות. 9 סלוק: קכד. אמר אויב.
חלק ראשון מן הקרובה קטז—קכד. מגן. השורה האחרונה בכל מחזות היא קטע פסוק.
סימן: א—ל. 2 ונצחם — ורמס. 3 לבן עמלק — להמן. 5 דב שכול — המן האכזר
כרב ששכל את גוריו. 7 ובהמלך — וכשנועצו. המלך — אחשורוש. בית יצחק — בית

טו א. 24 תהלים צה ב. 25 על פי במדבר א נב: וחנו בני ישראל איש על מחנהו ואיש
על דגלו; שמות יד כט: ובני ישראל הלכו ביבשה; שמות טו טז: עד יעבר עמך יי עד
יעבר עם זו קניית. 26 אל נערץ בקדשה — על פי תהלים פט ח: אל נערץ בסוד קדושים.
27 על פי שמות טו א: אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת; תהלים לג ג: שירו
לו שיר חדש; תפלת עזרת אבותינו: משה ובני ישראל לך ענו שירה בשמחה רבה ואמרו
כלם מי כמוכה באלים יי... שירה חדשה שבחו גאולים לשמך על שפת הים. שוררו —
מלשון קול ישורר בחלון, צפניה ב יד. 27 שמות טו יא.

קטז 1 מלחמות יי — במדבר כא יד. בהנקמו לי אחזה — על פי ירמיה טו טו: אתה ידעת
יי... והנקם לי מרודפי; תהלים נא יא: ישמח צדיק כי חזה נקם. 2 על פי ירמיה כה ל:
יי ממרום ישאג... הידר כדורכים יענה אל כל יושבי הארץ; ישעיה סג ב—ג: מדוע אדם
ללבושך ובגדיך כדורך בגת פורה דרכתי לבדי... ויו נצחם על בגדי וכל מלבושי אגאלתי.
3 גת דרך — איכה א טו. לבן עמלק — וכן נשמת ידועי 2. בן המרצח הזה — מלכים ב
ו לב. 4 על פי מלכים ב ז ט: היום הזה יום בשורה הוא. 5 דב שכול נהם — על פי משלי
יז יב: פגוש דב שכול באיש; ישעיה נט יא: נהמה כדבים כלנו. ועצות קרא ממרחק —
על פי ישעיה כה א: עצות מרחוק. 6 הפיל פור והופר — על פי אסתר ג ז: הפיל פור;
ישעיה ח י: עוצו עצה ותופר. חקק און — על פי ישעיה י א: הוי החוקקים חקקי און.

זָאבֵי עָרֵב הִתְעָרְבוּ לְאַבְדֹּ שֶׁהַשְׁכִּיחַ
 10 חָשְׁבוּ יָמִים לְאַבְדָּם וְתָהֵם עָלִי הַקְרִיחַ
 טָמְנוּ פֶּחַ לְרַגְלִי וַיֹּאמְרוּ לֹא יִרְאֶה יְיָ
 וַיִּשֶׁם הָיָה

יִסְעֲרוּ לְהַפִּיצֵנִי בְּשֹׁטֶף אֶף אֲכֹזְרִים
 כְּאֲשֶׁר פִּוְנְנוּ לְהַשְׁחִית וּלְהַשְׁפִּיל מְרוֹם הָרִים
 15 לְחֻצֹנִי וְאֲנִי תַפְלָה וְהִנֵּחְלֹתִי מִשְׁפָּטִים יִשְׂרָאֵל
 כִּי אֱלֹהִים שׁוֹפֵט זֶה יִשְׁפִּיל וְזֶה יָרִים.

קיז

-----	-----
אֶף טִיחַ עֲצָתוֹ תָּפַל	יָעֵץ הָצַר תַּחְבּוּלוֹת
חֲפוּ לִי יוֹשְׁבֵי שְׁפֵל	וַיִּקְרָא צוֹר אֶל עֲבָדָיו
בּוֹקֵעַ אוֹר מֵאֲפֵל	וַיִּדְעָתָם כִּי אֲנִי יי
הַגְבַּהֲתִי עַץ שְׁפֵל	הַשְׁפִּלְתִּי עַץ גְּבוּהָה

ישראל. 8 יושב בשמים — האל. 9 זאבי ערב — שונאי ישראל. 12 ווי — אבל יי.
 13 יסערו... אכזרים — האכזרים יסערו. 15 ואני תפלה — אבל התפללתי לאל.
 קיז חלק שני מן הקרובה קטו—קכד. פזמון. כעין שיר אזור. 7+7 הברות. סימן: יהודה.
 1 הצר — המן. טיח עצתו תפל — עצתו לא צלחה. 2 צור — האל. עבדיו — בני ישראל.

7 ובהמלך — מלשון וימלך לבי עלי, נחמיה ה ז. הבה נשחית את בית יצחק — על פי
 יחזקאל ט ח: המשחית אתה את כל שארית ישראל; דברי הימים ב כא ז: ולא אבה יי
 להשחית את בית דוד. בית יצחק — על פי עמוס ז טז: בית יצחק. 8 תהלים ב ד.
 9 זאבי ערב — צפניה ג ג. 10 ותהם עלי הקריה — על פי רות א יט: ותהם כל העיר
 עליהן; מלכים א א מא: מדוע קול הקריה הומה. 11 טמנו פח לרגלי — על פי ירמיה
 יח כב: ופחים טמנו לרגלי. ויאמרו לא יראה יה — תהלים צד ז. 12 יחזקאל לה י.
 13 יסערו להפיצני — חבקוק ג יד. בשטף אף אכזרים — על פי משלי כז ד: אכזריות
 חמה ושטף אף. 14 כאשר כוננו להשחית — על פי ישעיה נא יג: כאשר כונן להשחית.
 ולהשפיל מרום הרים — על פי יחזקאל יז כד: אני יי השפילתי עץ גבוה. מרום הרים —
 ישעיה לז כד. 15 ואני תפלה — תהלים קט ד. הנחלתי — איוב ז ג. משפטים ישרים —
 נחמיה ט יג. 16 תהלים עה ח.

קיז 1 הצר — מלשון איש צר ואויב המן הרע הזה, אסתר ז ו. תחבולות — מלשון תחבולות
 רשעים מרמה, משלי יב ה. טח... תפל — על פי יחזקאל יג י—יב: והנם טחים אותו תפל...
 איה הטיח אשר טחתם. 2 צור — מלשון צור ילדך תשי, דבאים לב יח. חכו לי — צפניה
 ג ח, יונתן: סברו למימרי (קוו למאמרי). יושבי שפל — על פי קהלת י ו: ועשירים
 בשפל ישבו. 3א שמות י ב. 3ב על פי ישעיה נח ח: אז יבקע כשחר אורך; ישעיה כט

5 הוֹפֵךְ לְבָקֶר צִלְמֹנוֹת	בְּרַחֲמִים הַשְׁקִיף מִזְבּוּלוֹ
וַיָּרָא צֶאֱנוּ בֵּיד צוֹרֵר	וַיֹּאמֶר לְחַבֵּל עָלוּ
צֶל רַחֲמִים עָלָיו פָּרַשׁ	וּמַעַל הָצַר סָר צֵלוֹ
גַּם קְבוּרָה לֹא הִיָּתָה לוֹ	טוֹב מִמֶּנּוּ הַנֶּפֶל
וְאַחֵר נֹאשָׁתִי מִטּוֹב	סִבְכֵּנִי בְּרָנִי פֹלֵט
10 כִּי הִשְׁלַכְתִּי עַל חֶסְדִּי	וְאַצְלַח וְאַמְלֵט
טָבַע רִגְלִי צַר בַּבֶּץ	וּפְנֵי טָמֵן בְּמִלֵּט
וְנִהְפָּךְ הָעֶבֶד לְשׁוֹלֵט	וְאוֹלָם יָבֵל הֵר נֹפֵל
דָּבָר עַל לְבִי בְשׁוֹרָה	אַחֵר הָיָה נִפְלְאַתָּה
וַיִּבְּשׁ פֶּסֶל וַעֲוֹבְדָיו	כִּי הָאֲשֶׁרָה כָּרְתָהּ
15 וְחָרַב יִשׁוּעָה הַיַּחֲדָה	וַיִּצָּאָה כִּי כֵן צִוְּתָהּ
תַּעֲזוֹר חָרַב שְׁלִישִׁיתָהּ	חָרַב חֲלָלִים וְתַפְפֵּל

חכו — קוו. יושבי שפל — השרויים בגלות ובצרה. 5 הופך לבקר צלמות — האל. מזבולו — ממעונו, מן השמים. 6 צאנו — עמו. לחבל — לשבר. 8 הנפל — הולד שנפל מרחם אמו בלא עת. 9 נואשתי — שנואשתי. ברני פלט — בשירי הצלה. 10 השלכתי — נסמכתי. 11 ופני טמן במלט — ואותי הסתיר להגן עלי. 12 ואולם יבל הר נופל — אבל המן, אחר שהחל לנפל, נפל ונבל כליל. 13 דבר — האל. הוה נפלאה — הצרה הגדולה. 14 כי האשרה כרתה — כי האילנים כרות נכרתו. 15 הוחרה — לוטשה ושוננה. ויצאה —

יח: ומאפל ומחשך עיני עורים תראינה. 3א, 4 על פי יחזקאל יז כד: וידעו... כי אני יי השפילתי עץ גבה הגבהתי עץ שפל (פ קמוצה). 5א על פי עמוס ה ח: והופך לבקר (ל פתוחה, ב דגושה) צלמות. 5ב ברחמים — זכריה א טז. השקיף מזבולו — על פי תהלים יד ב: יי משמים השקיף; ישעיה סג טו: הבט משמים וראה מזבול קדשך ותפארתך. 6 צורר — מלשון המן צורר היהודים, אסתר ח א. לחבל עלו — על פי ישעיה י כז: וחבל על מפני שמן. 7א על פי תהלים יז ח: בצל כנפיר תסתירני; תפלת השכיבנו לשבת: ופרש עלינו סכת רחמים ושלום. 7ב על פי במדבר יד ט: סר צלם מעליהם. 8 על פי קהלת ו ג: וגם קבורה לא היתה לו אמרתי טוב ממנו הנפל. 9 ואחר נואשתי — על דרך אחרי נמכר גאלה תדוה לו, ויקרא כה מח. נואשתי מטוב — על פי שמואל א כז א: ונואש ממני שאול; תהלים לט ג: החשיתי מטוב. 9ב על פי תהלים לב ז: רני פלט תסובבני. 10א על פי תהלים כב יא: עליך השלכתי מרחם. 10ב על פי יחזקאל יז טו: היצלת הימלט העושה אלה. 11א על פי ירמיה לח כב: הטבעו בבץ רגליך. 11ב על פי איוב מ יג: פניהם חבש בטמון; ירמיה מג ט: וטמנתם במלט. 12א על פי משלי ל כב: תחת עבר כי ימלך. 12ב על פי איוב יד יח: ואולם הר נופל יבל; אסתר ד יג: ויספר המן... את כל אשר קרהו ויאמרו לו חכמיו וזרש אשתו אם מזרע היהודים מרדכי אשר החלות לנפל לפניו לא תוכל לו כי נפול תפל לפניו. 13 דבר על לבי — על פי בראשית לד ג: ויודבר על לב הגערה; בראשית נ כא: וינחם אותם וידבר על לבם. הוה — מלשון ובא עליך רעה... ותפל עליך הוה, ישעיה מז יא. נפלאה — מלשון נפלאה אהבתך לי, שמואל ב א כו. 14א על פי תהלים צז ז: יבושו כל עובדי פסל. 14ב על פי שופטים ו כח: נתץ מזבח הבעל והאשרה אשר עליו כרתה. 15א על פי יחזקאל כא יד: חרב חרב

וְרָעָה אֶת צֶאֱן הַהֲרָגָה	הַדָּרָשׁ פֶּן לְעֹדְרָךְ
צְבָאוֹת רַחֲמִים הִצִּיגָה	וְעַמָּם לְשֹׁמֵר שְׁאֲרֵיהֶם
וּמִסְתָּר הַמִּדְרָגָה	יִזְנֶה מִחֲגֹי סָלַע
בְּאַרְמוֹן וּבְחֹן וְעַפְלָה.	20 הוֹצֵא, וְשִׁמְיָה מַעֲנֶנָּה

קיח

-----	-----
הַצֹּרְרִים לְמִגֵּן	יָרִים הוֹד הַמִּזְכִּיר
בְּעֵד חוֹסִיוֹ לְהִגֵּן	וְיוֹפִיעַ יֵשַׁע
כְּנֶגֶן הַמִּנְגֵּן	שְׁמַחִים בְּנֶפֶל צָר
מִשְׁחוּ מִגֵּן.	קוֹמוּ הַשְּׁרָיִם

למלחמה. 16 תעור חרב שלשיתה חרב חללים ותכפל — תעור ותכפל חרב שלשיתה חרב חללים, תתעורר ותכפל ותשולש חרב מפילה חללים פעמים ושלוש. 17 צאן ההרגה — בני ישראל שזמם המן להרגם. 20 ובחן ועפל — ובמצודה ומגדל. קיח חלק שלשי מן הקרובה קטז—קכד. חתימה למגן. 5+5 הברות. סימן: יהודה הלוי. 1 המוניו — בני ישראל. הצוררים למגן — למטר בידם את אויביהם. 2 חוסיו — בני ישראל החוסים בו. 3 כנגן המנגן — כשמחתם בדברי שיר. 4 משחו מגן — לצאת למלחמה.

הוחרה וגם מרוטה. 15 ב כן צותה — על פי ויקרא ח לה: כי כן צויתי. 16 על פי חבקוק ג ט: עריה תעור קשתך; יחזקאל כא יט: ותכפל חרב שלשיתה חרב חללים היא. 17 א על פי יחזקאל יד ג: האדרש אדרש להם; ישעיה סה א: נדרשתי ללא שאלו. לעדרך — מלשון כי פקד יי צבאות את עדרו את בית יהודה, זכריה י ג. 17 זכריה יא ד (רעה). 18 על פי בראשית לג טו: אציגה נא עמך מן העם אשר אתי. לשמר שאריתם — על פי תפלת שומר ישראל: שומר ישראל שמר שארית ישראל. 19 על פי שיר השירים ב יד: יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה. 20 מעננה — מלשון הנוה והמעננה דמיתי בת ציון, ירמיה ו ב. 20 על פי ישעיה לב יד: ארמונ... עפל ובחן. קיח 1 הצוררים למגן — על פי בראשית יד כ: אשר מגן (אונוקלוס: דמטר — שמטר) צריך בידך. 2 בעד חוסיו להגן — על פי תהלים יח לא: מגן הוא לכל החוסים בו. 3 שמחים בנפל צר — על פי משלי כד יז: בנפל אויבך אל תשמח; משלי יא י: ובאבד רשעים רנה. כנגן המנגן — מלכים ב ג טו. 4 ישעיה כא ה.

קיט

מִכְנַף הָאָרֶץ זְמִירוֹת שְׁמָעוּ אֶזְנֵינוּ
נֶאֱדָם מְשׁוֹרֵר לֹאֵל הֶרְנִינוּ לְאֱלֹהִים עֲזָנוּ
שֵׁם אֱשׁ וְגִפְרִית מִנֵּת כּוֹס מְרִגִּיזֵינוּ
זֶה חֶלֶק שׁוֹסֵינוּ וְגוֹדֵל לְבוֹזֵינוּ

5 עֵת נָכְלוּ לִי שׁוֹטְנֵי עָלִי פָקַחַת עֵינַיָּךְ
פָּנִיתְּ אֶל תְּפִלַּת הָעָרָר בְּהִתְעַשְׁפּוֹ לְפָנֶיךָ
צָדֵק בְּשִׁרְתּוֹ וְתֹאזְרוֹהוּ שְׂמִיחָה בְּמַעֲנֶיךָ
לֵךְ וּפְתַחַת הַשָּׁק מֵעַל מִתְנֶיךָ

קָמְתִי מִתַּעֲנִיתִי וְאָקַח מִגְבוּר מִלְּקוֹחַ
10 רֹאשׁ מַחְצֶת מִבֵּית רָשָׁע וְאוֹרֵךְ בְּנֵיו לְטֶבַח
שׁוֹאֲפֵי נַאֲלָם לְשׁוֹנֵם וְלֹא עֲצָרוּ כַח
פֶּלֶם פְּלָבִים אֶלְמִים לֹא יוֹכְלוּ לְנַבֵּחַ

קיט חלק רביעי מן הקרובה קטז—קכר. מחיה. כל שורה אחרונה במחרוזת היא קטע פסוק.
סימון: מ—ת (המשך סימן ה"מגן").

1 מכנף — מקצה. 2 משורר לאל — דוד. 4 שוסינו — שורדינו. 5 נכלו — התנכלו.
6 הערער — בני ישראל בגלות המשולים לערער (צמח מדבר) בערבה. בהתעשפו —
בהתעלפו. 9 מלקוח — שלל. 10 שואפי — אויבי הרוצים לבלעני. 13 תעלה — רפואה.

קיט 1 על פי ישעיה כד טז: מכנף הארץ זמירות שמענו; איוב יג א: שמעה אזני; שמואל ב
ז כב: שמענו באזנינו; תהלים צב יב: תשמענה אזני. 2 נאום משורר — על פי שמואל ב
כג א: נאום דוד בן ישי. הרנינו לאלהים עזנו — תהלים פא ב. 3 על פי תהלים יא ו:
ימטר על רשעים פחים אש וגפרית ורוח זלעפות מנת כוסם. מרגיזינו — מלשון ישליו אהלים
לשורדים ובטוחות למרגיזי אל, איוב יב ו. 4 ישעיה יז יד. 5 על פי במדבר כה יח:
כי צוררים הם לכם בנכליהם אשר נכלו לכם; איוב יד ג: אף על זה פקחת עיניך. 6 על פי
תהלים קב יח: פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם; תהלים קב א: תפלה לעני
כי יעטף (תרגום: משתלחי — מתעלף; השוה יונה ד ח: ותך השמש על ראש יונה
ויתעלף — תרגום: ואשתלחי) ולפני יי ישפך שיחו; תהלים קמב ב—ג: אשפך לפניו שיחי...
בהתעטף (תרגום: באשתלהיות — בהתעלפות) עלי רוחי. 7 צדק בשרתו — על פי
תהלים מ י: בשרתי צדק. ותאזרוהו שמחה במעניך — על פי תהלים ל יב: פתחת שקי
ותאזרני שמחה; משלי טו כג: שמחה לאיש במענה פיו. 8 ישעיה כ ב. 9 קמתי מתענית —
עזרא ט ה. ואקח מגבור מלקוח — על פי ישעיה מט כד: היקח מגבור מלקוח. 10 ראש
מחצת מבית רשע — על פי חבקוק ג יג: מחצת ראש מבית רשע. ואורד בניו לטבח —
על פי ירמיה נא מ: אורידם ככרים לטבח; ישעיה יד כא: הכינו לבניו מטבח. 11 שואפי —
מלשון ויושיעני חרף שואפי, תהלים נז ד. נאלם לשונם — על פי יחזקאל ג כו: ולשונך
אדביק אל חכך ונאלמת. ולא עצרו כח — על פי דברי הימים ב יג כ: ולא עצר כח.

תַּעֲלֶה הַקְדַּמָּת לְמַכְתִּי וְלִפְנֵי דֶרֶךְ קֶשֶׁת - צָנָה
 וְאֶבֶן מָאֶסוּ הַבּוֹנִים הִיתָה לְרֹאשׁ פֶּנֶה
 15 דְּבַרְתָּ עַל לֵב מִתְאַבֵּלֶת וּתַעֲנֶה שׁוֹאֵלֶת מִתַּעֲנֶה
 בְּעָרֵב יְלִין בְּכִי וְלִבְקָר רָנָה.

קכ

לִפְנֵי יְלִין בְּכִי בְּלֵב חָרֵד לְהַמּוֹנִי
 שְׁלֶשֶׁת יָמִים צָם וְהַגְדִּיל תַּחֲנוּנָיו
 בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי יָקוּ רַחֲמֵי אֲדוֹנָיו
 יְקִימֵנו וְנַחֲיָה לִפְנֵינוּ.

צנה — מגן, הקדמת מגן נגד חצי הקשת. 15 ותענה — וענית. שואלת — את המבקשת והמתחננת.

קכ חלק חמישי מן הקרובה קטז—קכד. חתימה למחיה.
 1 לפניו — לפני מרדכי.

12 ישעיה נז י. 13 תעלה הקדמת למכתי — על פי מגלה יג: אין הקדוש ברוך הוא מכה את ישראל אלא אם כן בורא להם רפואה תחלה; והשוה ארון חסדך 45: טרם מכה ציץ רפואה פרח; ארון עבדיו 18: וטרם געת מכה הקדים גואלה רפואה; אז בקום 7—8: היתה רפואה קדם למכה. תעלה — מלשון לשוא הרבית רפואות תעלה אין לך, ירמיה מו יא. דרך קשת — על פי ירמיה מו ט: דורכי קשת. צנה — מלשון צנה ומגן וקובע ישימו עליך, יחזקאל כג כד. 14 תהלים קיח כב (אבו). 15 דברת על לב — על פי ישעיה מ ב: דברו על לב ירושלם. 16 תהלים ל ו.

קכ 1 יליו בכי — תהלים ל ו. בלב חרד — על פי שמואל א ד יג: כי היה לבו חרד על ארון האלהים. 2 שלשת ימים צם — על פי אסתר ד טו—יז: ותאמר אסתר להשיב אל מרדכי לך כנוס את כל היהודים הנמצאים בשושן וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו שלשת ימים... ויעבר מרדכי ויעש ככל אשר צותה עליו אסתר. והגדיל תחנוניו — על פי איוב מ כז: הירבה אליך תחנונים. 3—4 על פי הושע ו ב: ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו.

קכא

לֹכֵד חֲכָמִים בְּעֶרְמָם וּמִסְכָּל עֲצַת נְבוּנִי
 לֹבֵשׁ בְּגָדֵי נָקָם לְהִנָּקֵם לִי מִמוֹנִי
 כְּמַעַט נֹאשְׁתִּי מְטוֹב בְּהִכִּין צָר מְטַבַּח לְבָנִי
 לֹאֵלָּה הָאֲמָנָתִי לְרֹאוֹת בְּטוֹב יי

5 וְאָבִיט וְאֵין עֹזֵר וְאֵהִים בְּשִׁיחִי וְאָרִיד
 וְיֵהִי לִי שֵׁם יי חֶרֶב וְחֲנִית מִחֲרִידִי לְהַחְרִיד
 כְּמַעַט קֶטַע עֹוֹנִי בִּינִי וּבֵין הַיֵּשַׁע הַפְּרִיד
 לֹאֵלִי יי צְבָאוֹת הוֹתִיר לְנוּ שָׁרִיד

יֹונָה מְקַנְנָת בְּעֶבְרִי פִי פַחַת וְאֵין גּוֹאֵל
 10 יוֹשֶׁבֶת דּוּמָם וּמִיחַלֶּת רַחֲמֵי אֵל
 כְּמַעַט קֶטַע אָבְדָה פְּלִטַת גּוֹלַת אֲרִיאֵל
 לֹאֵלִי יי שְׁהִיָּה לְנוּ יֹאמֵר נָא יִשְׂרָאֵל.

קכא חלק ששי מן הקרובה קטז—קכד. משלש. כל שורה שלישית פותחת במלת "כמעט".
 כל שורה רביעית היא קטע פסוק הפותח במלת "לולי" (לולא) ומכיל מלת "וי". סימן:
 לוי (כפול).

1 ומסכל — ומפר. נבוני — נבונים. 2 ממוני — מלוחצי ומאויבי. 5 ואריר — ואילול.
 9 מקננת — שוכנת בקנה. 11 אריאל — ירושלים.

קכא 1 לוכד חכמים בערמם — איוב ה יג. ומסכל עצת נבוני — על פי שמואל"ב טו לא:
 סכל נא את עצת אחיתפל; איוב ה יב: מפר מחשבות ערומים. 2 לובש בגדי נקם —
 על פי ישעיה נט יז: וילבש בגדי נקם. להנקם לי ממוני — על פי ירמיה טו טו: והנקם
 לי מרדפי. 3 נואשתי מטוב — על פי שמואל א כז א: ונואש ממני שאול; תהלים לט
 ג: החשיתי מטוב. בהכין צר מטבח לבני — על פי ישעיה יד כא: הכינו לבניו מטבח.
 3—4 כמעט... לולא — על פי תהלים צד יז: לולי יי עזרתה לי כמעט שכנה דומה נפשי.
 4 תהלים כז יג. 5 ואביט ואין עוזר — ישעיה סג ה. ואהים בשיחי ואריר — על פי תהלים
 נה ג: אריר בשיחי ואהימה. 6 חרב וחנית — שמואל א יג כב. 7 כמעט קט — יחזקאל
 טז מז. עונוי ביני ובין הישע הפריד — על פי ישעיה נט ב: כי אם עונותיכם היו מבדילים
 ביניכם לבין אלהיכם. 8 ישעיה א ט. 9 יונה מקננת בעברי פי פחת — על פי ירמיה
 מח כח: כיונה תקנן בעברי פי פחת. 10 על פי ישעיה מז ה: שבי דומם; איכה ג כו:
 טוב ויחיל דומם לתשועת יי. 11 כמעט קט — וכן 7; יחזקאל טז מז. גולת אריאל —
 וכן אמר אויב 55; גבירול, שביה עניה 20; על פי ירמיה מ א: גלות ירושלם וחזורה;
 ישעיה כט א: הוי אריאל אריאל קרית חנה דוד. 12 תהלים קכד א.

קכב

יֹאמֶר נָא יִשְׂרָאֵל יוֹם צוֹר מִיַּד צָר פָּדָם
יִי לִי לֹא אֵירָא מָה יַעֲשֶׂה לִי אָדָם

הַיָּדָר בִּקְרָא עָלַי צָר
יִדְעִתִּי כִּי יָדָךְ לֹא תִקְצָר
5 וְאֶקְרָא יְהוָה מִן הַמָּצָר
הִבֵּה לָנוּ עֲזָרַת מָצָר

וְשׂוֹא תְשׁוּעַת אָדָם

וְכִיּוֹם גְּמוּלָיו בְּזָכִיר בְּלָנוּ
כָּעַל כָּל אֲשֶׁר גָּמְלָנוּ
יוֹם צוֹרֵר כְּמַעֲט בְּלָנוּ
10 לֹלֵי יִי שְׁהִיָּה לָנוּ

בְּקוֹם עָלִינוּ אָדָם

דָּגוּל מִרְבֵּבָה הָרָעִים
וְיוֹצֵא מִנְקִיקֵי הַסְּלָעִים
הַנִּחְבָּאִים מִתַּגְרֵת רָעִים
כִּי בְקוֹם וְשָׁעִים

יִסְתֵּר אָדָם

חלק שביעי מן הקרובה קטז—קכד. פזמון. כעין שיר אזור. כל "אזור" הוא קטע פסוק הנגמר במלת "אדם" (בראש שורה 14 נוספה מלת "כי").

3 הידר בקרא עלי צר — בעת שהאויב קרא עלי "הידר" וכמעט קט הכריעני. 6 עזרת — עזרה. 7 גמוליו — חסדיו. 11 דגול מרבבה — האל. 13 מתגרת — מפחד. 15 אביוני —

וא תהלים קכד א; כסיום השיר הקודם. אות־מה שגם השיר הקודם ליהודה הלוי, אף כי סימנו "לוי" ולא "הלוי" כברגיל. וכן מופיע בו (שורות 9—10) הצירוף "כמעט... לולי" כבשיר הקודם. וב על פי תהלים עח מב: יום אשר פדם מני צר. 2 תהלים קיח ו. 3 על פי ירמיה נא יד: וענו עליך הידר. 4 על פי במדבר יא כג: היד יי תקצר; ישעיה נט א: הן לא קצרה יד יי מחושיע. 5 על פי תהלים קיח ה: מן המצר קראתי יי. 6 תהלים ס יג. 7—8 על פי ישעיה סג ז: חסדי יי אזכיר תהלות יי כעל כל אשר גמלנו; תהלים קג ב: ברכי נפשי את יי ואל תשכחי כל גמוליו. 10 תהלים קכד ב. 11 על פי שיר השירים ה י: דגול מרבבה; תהלים כט ג: אל הכבוד הרעים. 12—13 על פי שמואל א יג ו: ואיש ישראל ראו כי צר לו... ויתחבאו העם במערות ובחוחים ובסלעים. 12 מנקיקי הסלעים — על פי ישעיה ז יט: ובנקיקי הסלעים. 13 נחבאים — יהושע י יז. מתגרת — מלשון מתגרת ירך אני כליתי, תהלים לט יא; מנחם, מחברת 59, גר: מתגרת ירך (תהלים לט יא) יגרתי כל עצבתי (איוב ט כח) משאתו יגורו אלים (שם יא יז) לשון מורא המה. 14 בקום רשעים יסתר אדם — משלי כח כח. 15 העיר רוח — על פי עזרא א א: העיר

15 הָעִיר רוּחַ אֲבִיוֹנִי
וַיִּתְגָּאוּ עַל בְּאִיוֹנִי
וְשִׁירָה חֲדָשָׁה בְּהַמּוֹנִי
טוֹב לַחֲסוֹת בִּי
מִבֶּטֶחַ בָּאָדָם.

קכג

— — — — —	— — — — —	— — — — —	— — — — —
יֹשֵׁב תְּהִלּוֹת	מֵאֵין תְּחִלּוֹת	עִוְרָה וְהִגְלָה	וּבָכֵן לָךְ תַּעֲלָה
הָרָם יִמְיָנְךָ	כִּי אֵיךְ לְעִינְךָ	בְּנֶךָ יְהִי גוֹלָה	וּבָכֵן לָךְ תַּעֲלָה
וְנֶאֱסָפוּ	יֹדְעִי, וְסָפּוּ	מִנִּי, וְאֵין גוֹלָה	וּבָכֵן לָךְ תַּעֲלָה
דְּבַר בָּאֲזִנִּי	מְתִי יִמִּינִי	עַל אוֹיְבֵי תַּעֲלָה	וּבָכֵן לָךְ תַּעֲלָה
הָעִיר לְרוֹדֶם	חֲדָשׁ בְּקָדָם	הוֹד עִם אֲשֶׁר יִשְׁלָה	וּבָכֵן לָךְ תַּעֲלָה

בני ישראל. 16 גאיוני — הגויים הגאיונים. 17 בהמוני — בק המוני בני ישראל.
 קכג חלק שמיני מן הקרובה קטז—קכד. פזמון. שיר מרובע. כעין שיר אזור. כל "אזור"
 נגמר במלות הקבע "ובכן לך תעלה".

1 יושב תהלות — האל היושב על כסא תהלות. מאין תחלות — שהוא קדמון ואין לו
 התחלה. 4 בנך — עם ישראל. 5 ונאספו יודעי — ומתו היודעים. וספו מני — ואברו
 ממני. ואין גולה — ואין גולה את אזני ומודיע לי מתי קץ השעבוד. 6 דבר באזני —
 הגידה לי. מתי ימיני על אויבי תעלה — מתי תעלה יד ימיני על אויבי, מתי אשלט בהם.
 5 העיר לרודם — הער את בני ישראל שהם כמו נרדמים בגלותם. ישלה — ינוח בשלוה.

יי את רוח כרש. אביוני — וכן גבירול, שעה ניבי 6. 16 ויתגאו — מלשון אבשלום
 נתגאו בשערו, סוטה א ח. גאיוני — מלשון הבזו לגאיונים (כתיב), תהלים קכג ד.
 17 על פי תפלת עזרת אבותינו: שירה חדשה שבחו גאולים. 18 תהלים קיח ח.
 קכג וא תהלים כב ד. 19 עורה — תהלים מד כד. והגלה — מלשון הגלו, ישעיה מט ט.
 וד הקדמה לסלוק קרובה. 22 על פי מיכה ה ח: תרם ירך על צריך. 22 לעיניך —
 מלשון למה נמות לעיניך, בראשית מז יט. 22 בנך — על פי שמות ד כב: כה אמר יי
 בני בכורי ישראל. 3 ונאספו — מלשון הצדיק אבד... ואנשי חסד נאספים... כי מפני הדעה
 נאסף הצדיק, ישעיה נז א. וספו מני — על פי תהלים עג יט: ספו תמו; אסתר ט כח:
 וזכרם לא יסוף מזרעם. ואין גולה — על פי שמואל א כב ח: ואין גולה את אזני; משלי
 כ יט: גולה סוד. 4—5 מתי ימיני על אויבי תעלה... העיר לרודם חדש בקדם הוד עם
 אשר ישלה — השוה גבירול, תהלת אל 3—5: ימינו רוממה במאד פלאי... אשר תעור
 ותפרה הישנים בגלותם ותחיש הגאלות; על פי מדרש לקח טוב לשיר השירים, גראינה
 66: עורי צפון (שיר השירים ד טז) אלו בני הגלות שהם כמו נרדמים והקדוש ברוך הוא
 מבשרן שהם עתידים להתעורר משנתם ולהגאל. 44 על פי שמות יא ב: דבר נא באזני
 העם. 44 ימיני על אויבי תעלה — על פי מיכה ה ח: תרם ירך על צריך. 55 על פי
 תהלים סח כח: שם בנימין צעיר רודם; השוה גבירול, אמרה גולה 29: וצעיר רודם
 הקץ; יצחק [גיאת?], אהבה לפסח: ימי קדם לבן רודם ולא יעיר משנתו; ביאליק, והי
 היום, כנסת ו (תש"א), 47. 55 על פי איכה ה כא: חדש ימינו בקדם. 55 ישלה — מלשון

הַטָּבַע בְּחָטְאוֹ	עַד פִּי כָלְאוֹ	פִּשְׁעוֹ בְּבוֹר כָּלָא	וּבְכֵן לָךְ תַּעֲלֶה
לֵבִן בְּשִׁבּוֹ	יּוֹדָה בְּמִרְיוֹ	עֵין לָךְ יִדְלֶה	וּבְכֵן לָךְ תַּעֲלֶה
וּבִשְׂרִיר יְהוֹדָךְ	פִּי מִקְבוֹדְךָ	עוֹלָמְךָ מָלֵא	וּבְכֵן לָךְ תַּעֲלֶה
יְטִיב בְּרַחְשׁוֹ	קְדוֹשׁ בְּשִׁלְשׁוֹ	לָךְ צוּר עֲשֵׂה פָלֵא	וּבְכֵן לָךְ תַּעֲלֶה.

קכד

אָמַר אוֹיֵב אֶרְדֹּף בְּאַרְיֵה וְאֶחָטֵף
וְאֶשְׁיֵג בְּשִׁבְלֹת וְאֶשְׁטֵף
וְאֶשׁ קָרֵב אֶדְלֵק
לֵבִן אֶגֶג וְעַמְלֵק אֶחְלֹק שָׁלָל

7 במריו — בעוונותיו. ידלה — ישא, ירים. 8 יהודך — יהללך. 9 ייטיב ברחשו קדוש בשלשו לך צור עשה פלא — עשה פלא לעם אשר ייטיב ברחשו, בשלשו לך, צור, "קדוש", אשר ייטיב לדבר בהכריזו לך האל שלש פעמים: קדוש קדוש קדוש.
קכד חלק תשיעי מן הקרובה קטז—קכד. סלוק. מתחלק לשלשה חלקים: 1 אמר אויב... מגן לך (שורות 1—70). 2 צוררי פקד... בשתים יעופף (שורות 71—76). 3 יעופף בשתים... ונורא על כל סביביו (שורות 77—85). חלק ראשון הוא דו־שיח בין האויב והאל. מכיל 16 מחרוזות, 13 מהן בנות ארבע שורות חורזות, 3 מהן (השביעית, האחת עשרה והארבע עשרה) בנות 6 שורות חורזות. המחרוזות פותחות לסרוגין במלות הקבע: "אמר אויב" ו"ויאמר א". כל זוג מחרוזות, לפי סדרן, מהה כעין שיר אזור. כל "אזור" הוא קטע פסוק. סימן: א—ע. בחלק השני פותחות המחרוזות לסרוגין במלות הקבע "צוררי" ו"צורי". סימן: פ—ת. בחלק השלישי הסימן הוא: יהודה.
2 כשבבל — כורם מים. 4 לבן אגג ועמלק — להמן בן המדתא האגגי צאצא עמלק.

ישליו אוהבך, תהלים קכב ו. 6 הטבע — מלשון הטבעו בבץ רגלך, ירמיה לח כב. 7 על פי ישעיה לח יד: דלו עיני למרום; תהלים קכג א: אליך נשאתי את עיני היושבי בשמים; משלי כ ה: מים עמקים עצה בלב איש ואיש תבונה ידלנה. 8 א על פי תהלים כח ז: ומשירי אהודנו. 8ב על פי במדבר יד כא: וימלא כבוד יי את כל הארץ; קדרשת כתר: כבודו מלא עולם. 9 א על פי תהלים מה ב: רחש לבי דבר טוב. 9ב על פי קדושת נקדישך: נקדישך ונעריצך כנעם שיח סוד שרפי קדש המשלשים לך קדשה.
קכד 4—אמר אויב ארדף... ואשיג... אחלק שלל — על פי שמות טו ט: אמר אויב ארדף אשיג אחלק שלל. 1 כאריה ואחטף — על פי תהלים י ט: יארב במסתר כאריה בסכה יארב לחטף עני. 2 כשבבל ואשטף — על פי תהלים סט טז: אל תשטפני שבלת מים. 3 ואש... אדלק — על פי יחזקאל כד י: הדלק האש. 4 א וכן 60; על פי אסתר ג א: המן בן המדתא האגגי; שמואל א טו ח: אגג מלך עמלק; והשוה נשמת ידועי 2, את מלחמות

- 5 וַיֹּאמֶר יי בִּי נִשְׁבַּעְתִּי
אִם אֶעְקֹר אֲשֶׁר נָטַעְתִּי
פִּנּוּ דֶּרֶךְ וְסָלוּ
כִּי שׁוֹלְלֵיכֶם תִּשְׁלֹו וַעֲתָה לִשְׁלָל
- אָמַר אוֹיֵב גְּזַרְתִּי בְּחֹדֶשׁ אֶדָּר
לְכָרֶת פְּרִי עֵץ הָדָר
כִּי מִי יַעֲרֹךְ אֵלַי בְּכַח
וְאֵיךְ מִלְּקוֹחַ יִקַּח מִגִּבּוֹר
- וַיֹּאמֶר יי דְּרַכְתִּי קִשְׁתַּת
לְעוֹבְדֵי הַבִּשְׁתַּת
וְעֵינִי עַל צֹאנֵי אֶפְקָח
גַּם שְׂכִי גִבּוֹר יִקַּח
- אָמַר אוֹיֵב הִנֵּה עִם מִפְּרֹד וּמִפְּזוֹר
וּמִכְפָּסָא מְלוּכָה נִגְזָר
בְּשַׁל קָצִיר
לְכוּ וְנִכְחִידֵם מִגּוֹי
- 10
15
20

7 וטלו — וסללו דרך. 8 תשלו — תשללו. 10 לכרת פרי עץ הדור — להשמיד ולאבד את ישראל. 11 יערך — ישוה. 12 מלקוח — שלל. 14 הבשת — האלילים. 18 נגזר — נכרת. 19—20 בשל קציר ויבש חציר — הוכשרו התנאים להשמדת העם. 21 ואם לא

3: לבן עמלק. 5 על פי בראשית כב טו: ויאמר בי נשבעתי נאום יי. 6 על פי קהלת ג ב: עת לטעת ועת לעקר נטוע. 7 על פי ישעיה נז יד: סלו סלו פנו דרך. 8א על פי יחזקאל לט י: ושללו את שוליהם. 8ב מלכים ב ג כג. 9—10 על פי אסתר ג ח—יג: ויאמר המן... להשמיד להרג ולאבד את כל היהודים... בשלשה עשר לחדש שנים עשר הוא חדש אדר. 10 פרי עץ הדור — ויקרא כג מ. 11 על דרך כי מי בשחק יערך לוי, תהלים פט ז. 12 על פי ישעיה מט כד: היקח מגבור מלקוח. 13 על פי זכריה ט יג: כי דרכתי לי יהודה קשת. 14 על פי מלכים ב י כג: לעובדי הבעל; ירמיה יא יג: מזבחות לבשת מזבחות לקטר לבעל. 15 על פי זכריה יב ד: ועל בית יהודה אפקח את עיני; יחזקאל לד יב: כבקרת רועה עדרו... כן אבקר את צאני. 16א ישעיה מט כה. 16ב תהלים נב ג. 17 על פי אסתר ג ח: ישנו עם אחר מפזר ומפרד. 18 על פי מלכים א א מו: וגם ישב שלמה על כסא המלוכה; ישעיה נג ח: כי נגזר מארץ חיים. 19 על פי יואל ד יג: שלחו מגל כי בשל קציר. 20א ישעיה מ ז (יבש). 20ב תהלים פג ה. 21—24 על פי ירמיה

וַיֹּאמֶר יי וְאִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה
וְעֲמוּדֵי אֶרֶץ תִּכְנֶנְתִּי סָלָה
כֵּן בְּרִיתִי עִם בְּנֵי
לְכָל יִכְרְתוּ מִלִּפְנֵי מִהְיוֹת גּוֹי

25 אָמַר אוֹיֵב זְעֻמַּת בַּעֲלָה
גְרוּשַׁת אֶהְלָה
הַכִּינוּ שְׁלָחִים
מִרְקוֹ הַרְמָחִים
כִּי אֵין גּוֹאֵל
30 לְבַתּוּלַת יִשְׂרָאֵל נִפְלָה לֹא תוֹסִיף קוֹם

וַיֹּאמֶר יי חֵי אֲנִי נִשְׁבַּעְתִּי
שְׂאוּנְכֶם שְׁמַעְתִּי
וּמִמַּעַל אֶקְרָא עַל שׁוֹכְנֵי עָפָר
עוֹצוּ עֲצָה וְתוֹפָר וַיָּבֹרוּ דָּבָר וְלֹא יָקוּם

35 אָמַר אוֹיֵב טִבַּח אֶכִּין וְאַקְדִּישׁ קְרוֹאִי
לְאַלְפֵי יְהוּדָה שְׁנוּאִי
כִּי הִנֵּה פִסְלִי
יַעְזֹר לִי וְאֵיהָ אֶלְהִיָּהֶם

בריתי יומם ולילה — האם לא כימתי את בריתי שעוד כל ימי היצרן יהיו יום ולילה. 22 ועמודי ארץ תכנתי סלה — והאם לא תכנתי וחזקתי את עמודי הארץ שיהיו קימים לעולם ועד. 23 כן בריתי — כן אקים את בריתי. 25 זעומת בעלה — האומה שנתקללה על ידי בעלה (האל). 26 גרושת אהלה — הגרושה מאהלה, שגלתה מארצה. 27 שלחים — חרבות. 33 שוכני עפר — בני האדם. 35 ואקדיש — ואזמין. 39 צפון חכם — מחשבותיהם

לג כה—כו: כה אמר יי אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי גם זרע יעקב ורוד עבדי אמאס מקחת מזרעו מושלים אל זרע אברהם ישחק ויעקב כי אשיב את שבותם ורחמתיים; ירמיה לא לה: אם ימושו החקים האלה מלפני נאום יי גם זרע ישראל ישבתו מהיות גוי לפני. 22 על פי תהלים עה ד: נמוגים ארץ וכל יושביה אנכי תכנתי עמודיה סלה. 24 על פי ישעיה מח יט: לא יכרת ולא ישמד שמו מלפני; דברי הימים ב ו טו: לא יכרת לך איש מלפני. 25 על פי משלי כב יד: זעום יי יפל שם. 26 על פי ויקרא כא ז: ואשה גרושה מאישה. 27 שלחים — מלשון ויעש שלח לרב ומגנים, דברי הימים ב לב ה. 28 ירמיה מז ד. 29 על פי במדבר ה ח: ואם אין לאיש גואל. 30 על פי עמוס ה ב: נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל. 31 חי אני — ישעיה מט יח. 33 שוכני עפר — ישעיה כו יט. 34 ישעיה ח י. 35 על פי בראשית מג טו: וטבח טבח והכן; צפניה

- וַיֹּאמֶר יי יִדְעָתִי צָפוֹן חֲבִים
וּטְמוֹן לִבָּם 40
כִּי לֹא מַחְשְׁבוֹתֵי מַחְשְׁבוֹתֵיהֶם
וְלֹא דַרְכֵי דַרְכֵיהֶם יִפְּלוּ מִמוֹעֲצוֹתֵיהֶם
- אָמַר אוֹיֵב כִּמְהָ תִבְטְחוּ עַל שִׁקְר
וְשׁוֹט שׁוֹטֶף בְּטָרֶם בְּקָר
אִיָּה אֱלֹהֵיכֶם 45
יִקְוֹמוּ וַיַּעֲזְרוּכֶם
יְהִי עֲלֵיכֶם סִתְרָה
עַל מִי תִנּוּסוּ לַעֲזָרָה וְאִנָּה תַעֲזְבוּ כְּבוֹדְכֶם
- וַיֹּאמֶר יי לָכֵן חֲכֹו לִי
לְיוֹם אֲרָבָה חִילִי 50
וּבּוֹגְדִים יִבְּלוּ כְּכָגֵד
וְאַתֶּם תַּעֲמְדוּ מִנָּגֵד יי יִלְחֶם לָכֶם
- אָמַר אוֹיֵב מֶה יַפְעֵל אֵל
לְגוֹלַת אַרְיָאֵל
כִּי כָפֶשֶׁעַ בֵּינָם וּבֵין הַמּוֹת 55
וַיֹּאבְדוּ בְּאַרְצָן צִלְמוֹת
וְאִיָּה כָּל נַפְלְאוֹתָיו

הַטְמוֹנוֹת בְּקִרְבָּם. 42 יִפְּלוּ מִמוֹעֲצוֹתֵיהֶם — יִכְשְׁלוּ בַּעֲצוֹתֵיהֶם. 44 וְשׁוֹט שׁוֹטֶף בְּטָרֶם בְּקָר — וְהָלַךְ עַד מַהֲרָה יִבּוֹא עֲלֵיכֶם שׁוֹט שׁוֹטֶף, כְּרִיתָהּ וְחִדְלוֹן. 50 חִדְלוֹ — צַבָּאִי. 52 וְאַתֶּם — בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. מִנָּגֵד — מִדְּחֹק. לָכֶם — לְמַעַנְכֶם. 54 לְגוֹלַת אַרְיָאֵל — לַעַם

א ז : כִּי הַכִּין יי זִבְחַת הַקִּדִּישׁ קְרוֹאִיו. 36 אֵלֶּפֶי יְהוּדָה — שְׁמוֹאֵל א כג, מִיכָה ה א. 38 אִיָּה אֱלֹהֵיהֶם — תַּהֲלִים עַט י. 39—40 צָפוֹן חֲבִים וְטְמוֹן לִבָּם — עַל פִּי אוֹיֵב לֹא לֵג : לְטָמֹן בַּחֲבֵי עוֹנִי ; אוֹיֵב כ כו : כָּל חֹשֶׁךְ טָמֹן לְצַפּוֹנִי. 41—42 אֵל פִּי יִשְׁעִיהָ נָה ח : כִּי לֹא מַחְשְׁבוֹתֵי מַחְשְׁבוֹתֵיהֶם וְלֹא דַרְכֵיהֶם דְּרָכִי. 42 תַּהֲלִים ה יא. 43 אֵל פִּי יִרְמְיָהּ ז ד : אֵל תִּבְטְחוּ לָכֶם אֵל דְּבָרֵי הַשִּׁקְר ; יִרְמְיָהּ כֹּט לֹא : וַיִּבְטַח אַתְּכֶם עַל שִׁקְר. 44 שׁוֹט שׁוֹטֶף — יִשְׁעִיהָ כֹּח טו. בְּטָרֶם בְּקָר — יִשְׁעִיהָ יז יד. 45—47 אֵל פִּי דְּבָרִים לֵב לז—לח : וְאָמַר אִי אֱלֹהֵינוּ... יִקְוֹמוּ וַיַּעֲזְרוּכֶם יְהִי עֲלֵיכֶם סִתְרָה. 48 יִשְׁעִיהָ י ג. 49 חֲכֹו לִי — צַפְנִיָּה ג ח. 51 אֵל פִּי יִשְׁעִיהָ נ ט : הֵן כָּלֵם כְּכָגֵד יִבְּלוּ. 52 אֵל פִּי שְׁמוֹאֵל ב יח יג : וְאַתָּה תַּחֲצִיב מִנָּגֵד ; מַלְכִים ב ז : וַיַּעֲמְדוּ מִנָּגֵד מִדְּחֹק ; שְׁמוֹת יד יד : יי יִלְחֶם לָכֶם וְאַתֶּם תַּחֲרִישׁוּן. 53 אֵל פִּי בַּמִּדְבָּר כג כג : מֶה פֶּעַל אֵל. גוֹלַת אַרְיָאֵל — וְכֵן לוֹכֵד חֲכָמִים 11 ; גְּבִירֹל, שְׁבִיָּה עֲנִיָּה 20 ; אֵל פִּי יִרְמְיָהּ מ א : גּוֹלַת יְרוּשָׁלַם וְיְהוּדָה ; יִשְׁעִיהָ כֹּט א : הוּא אַרְיָאֵל אַרְיָאֵל קְרִית

וַיֹּאמֶר יי יִתְּתִי רוֹזְנִים לְאִין
 וּתְשׁוּעָתִי כְּהֶרֶף עֵין
 וְחֶלֶק רַע אֶחָלֵק
 לְבֶן אֶגֶג וְעַמְלֵק 60
 הַצִּיבוּ לְבָנֶיךָ מִזֶּבֶחַ
 הַכִּינוּ לְבָנֶיךָ מִטֶּבֶחַ
 בְּעֶוֶן אָבוֹתֶיךָ

אָמַר אוֹיֵב סִפְרִי קְדַמְתִּי
 וּנְדָרִי שְׁלַמְתִּי
 בְּךָ שְׁאֵרִית יַעֲקֹב לְכָלֹתְךָ 65
 אֲנוּשָׁה נִחְלָה מִכֶּתֶךָ
 רַפּוּאוֹת תַּעֲלֶה אֵין לָךְ

וַיֹּאמֶר יי עַל אֱלֹה לֹא אֶתְאַפֵּק
 וְעַל מַרְכָּבוֹת יְשׁוּעָה אֶתְרַפֵּק
 אֶל תִּירָא יַעֲקֹב עַבְדִּי
 מֵאֲתָךְ לֹא יִמוּשׁ חֲסָדִי 70
 אֲנֹכִי מִגֵּן לָךְ.

ישראל שגלה מירושלים. 60 לבן אגג ועמלק — להמן צאצא אגג ועמלק. 63 ספרי קדמתי — כבר מהרתי לשלח פקודות השמדה. 66 נחלה — חולה. רפואות תעלה — רפואות מרפאות. 68 אתרפק — אתענג. 73 צנה וסוחרה — מגן. אמתו — חסדו ואמתו,

חנה דוד. 55 על פי שמואל א כ ג: כפשע ביני ובין המות. 56 בארץ צלמות — ישעיה ט א. ואיה כל נפלאותיו — שופטים ו יג. 57 על פי ישעיה מ כג: הנותן רוזנים לאין. 58 על פי תפלת העמידה נסח ארץ ישראל (ספר דינבורג 117): בהרף עין ישועה לנו מצמיח; רב סעדיה גאון, אתה הוא (סדור, נה): וכהרף עין תושיע את כלם. כהרף עין — על פי ירושלמי ברכות ב ד: הרגע כהרף עין; ברכות ב: בין השמשות כהרף עין, זה נכנס וזה יוצא. 60 וכן 4; וראה במקורות שם. 61 על פי בראשית לג כ: ויצב שם מזבח. 62 ישעיה יד כא (אבותם). 63—65 על פי אסתר ג יג: ונשלוח ספרים ביד הרצים... להשמיד להרג ולאבד את כל היהודים. 64 על פי תהלים כב כו: נדרי אשלם; משלי ז יד: שלמתי נדרי. 65 שארית יעקב לכלותך — על פי מיכה ה ו: שארית יעקב; יחזקאל יא יג: כלה אתה עושה את שארית ישראל. 66 על פי ירמיה טו יח: ומכתי אנושה מאנה הרפא; ירמיה ל יב—יג: אנוש לשברך נחלה מכתך... רפואות תעלה אין לך. 67 על פי ישעיה סד יא: העל אלה תתאפק יי. 68 מרכבות ישועה — על פי חבקוק ג ח: מרכבותיך ישועה. אתרפק — מלשון מתרפקת על דודה, שיר השירים ח ה. 69 על פי ישעיה מד ב: אל תירא עבדי יעקב. 70 על פי ישעיה נד י: וחסדי מאתך לא ימוש. 71 מלאכי רעים; ירמיה לב לו: באפי ובחמתי ובקצף גדול; תהלים לח ב: יי אל

צורִי פָקֵד עָלַי מַלְאָכַי חֲמָתוֹ וְקִצְפוֹ
צוֹרִי צָוָה מַלְאָכַי רַחֲמִים לְבַל יִשְׁחִית וְהִרְבָּה לְהָשִׁיב אָפוֹ

צוֹרִי קָרָא עָלַי מוֹעֵד וְעַתָּה מַלְאָכַי מָוֶת בְּכָלִי מִלְחָמָתוֹ
צוֹרִי רָכַב עַל כְּרוֹב יֵשׁוּעַ וְשָׁם בְּעֵדֵי צָנָה וְסוֹחָרָה אָמְתוֹ

75 צוֹרִי שָׁלַח מַלְאָכָיו אֶפְעָה וְשָׂרָף מְעוֹפָף
צוֹרִי תִמְךָ יְמִינִי בְּרָכְבוֹ עַל כָּנָף שָׂרָף בְּשִׁתִּים יְעוֹפָף.

יְעוֹפָף בְּשִׁתִּים וּבְשִׁתִּים יְכַסֶּה פָּנָיו וּבְשִׁתִּים יְכַסֶּה רַגְלָיו

הַמוֹנִים הַמוֹנִים מְכַנִּי־תַחְנוּנִים פָּנֵי אֲדוֹנָי הָאֲדוֹנִים
וְכָל צָבָא וְבוֹלָיו עוֹמְדִים עָלָיו

80 וַיֹּאמְרוּ חוֹסֶה עַל אִם עֲמוּסָה נִתְּתָה לְמִשְׁפָּה
וְנָעַר בְּסוֹרֵר וְהָשִׁב לְצוֹרֵר כְּפָרִי מַעֲלָלָיו

חסדו הנאמן. 75 אפעה ושרף מעופף — נחשים ארסיים. 76 שרף — מלאך. בשתים יעופף — העף בשתי כנפים. 79 זבוליו — שמיז. 80 אם עמוסה — האומה הנשואה על ידי

בקצפר תוכיחני ובחמתך תיסרני. 72 על פי תהלים צא יא: כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך; ישעיה לג ז: מלאכי שלום מר יבכיון; תהלים עח לח: והוא רחום יכפר עוון ולא ישחית והרבה להשיב אפו. 73 קרא עלי מועד — איכה א טו. ועתד — מלשון הכן בחוץ מלאכתך ועתדה בשדה לך, משלי כד כז. מלאכי מות — משלי טז יד. בכלי מלחמתו — על פי יחזקאל לב כז: בכלי מלחמתם; דברים א מא: כלי מלחמתו. 74 רכב על כרוב ישע — על פי תהלים יח יא: וירכב על כרוב ויעף; ישעיה סא י: בגדי ישע. צנה וסוחרה אמתו — תהלים צא ד. 75 אפעה ושרף מעופף — ישעיה לו ו. 76 תמך ימיני — על פי תהלים סג ט: בי תמכה ימיני; ישעיה מא י: תמכתני בימין צדקי. ברכבו על כנף שרף בשתים יעופף — על פי תהלים יח יא: וירכב על כרוב ויעף וידא על כנפי רוח; ישעיה ו ב: שרפים עומדים ממעל לו שש כנפים שש כנפים לאחד מהם בשתים יכסה פניו... ובשתים יעופף. 77 על פי ישעיה ו א—ב: ואראה את אדני יושב... שרפים עומדים ממעל לו שש כנפים שש כנפים לאחד בשתים יכסה פניו ובשתים יכסה רגליו ובשתים יעופף. 78 ויאל ד יד. 78 השוה אלמוני, מכניסי רחמים: מכניסי רחמים הכניסו רחמינו לפני בעל הרחמים. 78 אדוני האדונים — על פי דברים י יז: אלהי האלהים ואדוני האדונים. 79 על פי מלכים א כב יט: ראיתי את יי יושב על כסאו וכל צבא השמים עומד עליו מימינו ומשמאלו; דברי הימים ב יח יח: ראיתי את יי יושב על כסאו וכל צבא השמים עומדים על ימינו ושמאלו. זבוליו — מלשון הבט משמים וראה מזבול קדשך ותפארתך, ישעיה סג טו; ללשון רבים השוה בן תהלים ד 59: שוכן זבולים; בן תהלים מג 9: וזבול בגלותו פני שמש כסה פני כוכבי זבוליה. 80 חוסה על אם עמוסה — על פי יואל ב יז: חוסה יי על עמך. אם — מלשון שבחוהו כל האמים, תהלים קיז א; והשוה יוסי בן יוסי, אמנם אשמינו 36, מירסקי 116: חללנו ונקרינו אם טמאת השם. אם עמוסה — וכן גבירול,

דְּהָרוֹת אֲרָאִים חִילִים חִילִים זֶה אֵל זֶה שׁוֹאֲלִים
וְלִדְבַר אֵל יְחוּשׁוּ מִפִּיהֶם לֹא יִמּוּשׁוּ מִהֲלָלִיו

הַיּוֹם זָרַע קֹדֶשׁ יִקְדִּישׁוּהוּ בְּסוֹד שְׁרָפֵי קֹדֶשׁ
85 וְשׁוֹאֲלִים זֶה אֵל זֶה כְּאֲרָאֵלִיו וּכְרוּבִיו
אֵל נֶעְרַץ בְּסוֹד קְדוּשִׁים רַבָּה וְנוֹרָא עַל כָּל סְבִיבָיו.

האל. נתתה למשסה — אשר נתת אותה לבו. 81 בסורר — ברשע. 82 דהרות אראלים —
כתות מלאכים. 84 בטוד — בקהל. 85 כאראליו וכרוביו — כמלאכיו. 86 נערץ —
יראוי. בטוד — בקהל.

שירי הקדש כז 19, מא 33; על פי ישעיה מ ג: בית ישראל העמוסים מני בטן הנשואים
מני רחם. 80 על פי ישעיה מב כד: מי נתן למשסה יעקב וישראל לבוזים הלא יי.
81א על פי תהלים סח לא: גער חית קנה עדת אבירים; תהלים ט ו: גערת גויים אבדת
רשע; תהלים עח ח: דור סורר ומורה. 81ב על פי תהלים צד ב: השב גמול על גאים;
הושע ד ט: ופקדתי עליו דרכיו ומעלליו אשיב לו; ירמיה לב יט: לתת לאיש כדרכיו וכפרי
מעלליו. 82 דהרות — מלשון מדהרות דהרות אביריו, שופטים ה כב; והשוה ארץ
התמוטטה 13: דהרות ארבע חיות הליכות אל צופיות; יה בפי קדושים 13: דהרות כרובו
בקצחת נשמעו; ישעך יזכירו 13: דהרות משמרתו מחנות עליות. אראלים — מלשון הן
אראלים (ל קמוצה) צעקו חוצה מלאכי שלום מר יבכיון, ישעיה לג ז; אראלים ומצוקים
אחזו בארון הקדש נצחו אראלים את המצוקים וגשבה ארון הקדש, כתובות קד. 82ב על פי
דניאל יא י: ואספו המון חילים. 82ג על פי קדשת כתר: משרתיו שואלים זה לזה איה
מקום כבודו. 83אב ולדבר אל יחושו מפיהם לא ימושו — על פי ישעיה נט כא: ודברי
אשר שמתני בפיר לא ימושו מפיר. 83ג מלשון ואיש לפי מהללו, משלי כז כא.
84—85 על פי קדושת כתר: כתר יתנו לך יי אלהינו מלאכים המוני מעלה עם עמך ישראל
קבוצי מטה יחד כלם קדשה לך ישלשו... משרתיו שואלים זה לזה איה מקום כבודו להעריצו.
זרע קדש — ישעיה ו יג. 86 תהלים פט ח.